

Polisk filmlag gav uppsving för filmproduktion Casting directors säger ifrån Oro när norsk film flyttar utomlands!

scen & film

Teaterförbundets tidning

"Vi vill se en filmvision med både bredd och spets"

ÄR RYKTET OM institutionsteaterns död betydligt överdrivet? Så ställs frågan en debattkväll på Borås stadsteater en måndag i mars dit jag är inbjuden av teaterns ledning. Tanken är att jag ska berätta om de senaste tio årens förändringar på landets scenkonstinstitutioner, strukturellt, ekonomiskt och personellt. Inbjudna är också företrädare för kulturnämnden i Borås som får frågan om framtiden, hur ser deras visioner för sin teater ut de kommande tio åren? Ett samtal tillsammans med publiken om relation mellan mål och medel.

Intressant att konstatera är att de politiker som närvarar fullkomligt självklart talar om att scenkonstinstitutionen finns kvar och är fullt verksam om tio år. I min värld är det svaret inte helt givet.

All scenkonst lever idag i en tuff verklighet. Den långsamma men kontinuerliga urholkning av anslagen som präglade det senaste decenniet har satt tydliga spår. Att idag göra högtstående konstnärliga produkter räcker inte, man måste kunna bevisa sin existens, varför är det nödvändigt att just vår institution eller fria dans/teatergrupp ska ha kommunalt och regionalt stöd?

Staten har genom den så kallade kultursamverkansmodellen trappat ner på sitt ansvar och det innebär en dubbel belastning på de lokala och regionala huvudmännen. För att upprätthålla verksamheten måste de inte bara räkna upp de egna anslagen, de måste också gå in och kompensera för statens del.

Publiken, den där kvällen i Borås, ställde många frågor om hur vi tar ansvar för att nå alla människor i kommunen – att bredda publiken helt enkelt. Då är jag glad att kunna berätta om det normkreativa arbete som Teaterförbundet driver. Och om den mångfaldscheck som vi tagit fram tillsammans med Svensk Scenkonst och som ger verktyg för scenkonsten att undersöka, ifrågasätta och utveckla hur vi beskriver vårt samhälle på scenen. Vilka pjäsval gör vi och hur rollbesätter vi? Vilka glasögon har vi på oss när vi lägger repertoar och anställer på och bakom scenen?

MEN DET ÄR INTE BARA SCENKONSTEN som arbetar under bistra villkor, det gäller också den svenska filmen.

Senare i vår väntas kulturminister Alice Bah Kuhnke presentera sin bild av hur kommande filmfinansiering ska se ut. Under

hösten 2014 tillsatte kulturdepartementet en 50 personer stark arbetsgrupp, med representanter för hela filmbranschen, med uppgift att göra en ordentlig genomlysning av verklighet och visioner. Om deras slutsatser beaktas och finns med i ministerns vision återstår att se.

Sveriges Filmregissörer inom Teaterförbundet/för scen och film arbetar mycket aktivt med att ta fram en ny finansieringsmodell som ska säkra kvaliteten i produktionen och även kontinuiteten i filmskapandet. Arbete pågår med att föreslå en svensk modell utifrån den polska filmag som infördes 2005. Den bygger på att alla som tjänar pengar på att visa eller hyra ut film, inte bara biograferna, ska betala en avgift på sina intäkter för att finansiera framtida filmproduktion.

TEATERFÖRBUNDET, TILLSAMMANS MED Sveriges Filmregissörer, Dramatikerförbundet och Film- och tv-producenterna uppvaktade riksdagens kulturutskott och presenterade den paradox som idag innebär att det är större intresse och konsumtion av film än någonsin tidigare, men sämre ekonomi för de som skapar innehållet. De utgångspunkter framåt vi gemensamt presenterade för våra folkvalda var: en filmvision med både bredd och spets, plattformsoberoende, mer pengar och starkt stöd för upphovsrätten.

Teaterförbundets aktiva arbete med scen- och filmpolitik görs på olika sätt, men vi står alltid beredda så att våra politiker kan fatta de rätta besluten – för att stärka och utveckla våra konstformer!

ANNA CARLSON
ORDFÖRANDE

PÅ OMSLAGET: COLIN FARRELL, JESSICA CHASTAIN
LIV ULLMANS FILM "MISS JULIE"

Scen & Film – TEATERFÖRBUNDETS TIDNING

Utkommer med åtta nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.

Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Jaan Kolk**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Grafisk form: **Mu ab**

Återkommande medarbetare: **Annicka Istemo, Gert Lundstedt, Kristian Pohl**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Frida Beckman, Mireille Bergenström, Sven Dahlberg, Eleonor Fahlén, Jaan Kolk, Minna Krook, Martyna Lisowska Söderberg, Hugo Therkelson**.

Scen & Film gör fördjupande reportage och intervjuer med personer verksamma inom scen- och filmområdet. Tidningen bevakar aktuella frågor av facklig, konstnärlig, kultur- och arbetsmarknadspolitisk natur.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: magdalena@mboman.se, magdalena.boman@teaterforbundet.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Alex Simonsson Tel: 08-545 160 63.

e-post: alex@sb-media.se

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2015.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

Scen & Film är medlem i Sveriges Tidskrifter

Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se

10

12

18

30

Innehåll nr 3-2015

4 MÅNADENS BILD

Teaterpedagog Claes-Wilhelm Engström.

6 NY MÖTESPLATS FÖR SCENKONSTNÄRER

En förening har bildas i syfte att få igång daglig.

7 WEBBPLATSEN KULAN FÖRSVÅRAR FÖR FRIGRUPPER

Administrationen ökar när Stockholms stad förmedlar scenkonst.

10 INTERVJU: HELENA SANDSTRÖM

Prekärt när människor konkurrerar i en osolidarisk tid.

12 CASTING DIRECTORS VILL HA KOLLEKTIVAVTAL

"Vi måste erkännas för den konstnärliga funktion vi har".

18 NORSK FILM I FOKUS

Stora filmframgångar men inspelningar flyttar utomlands.

26 ANIMATÖREN SOM TOG STEGET IN I SPELVÄRLDEN

29 KRÖNIKA: SUSANNE MÖLLER

Om spel som släpper fram ett berättande och gestaltande

30 HYLLNING OCH SORGESÅNG ÅT SKÅDESPELARKONSTEN

Samtal med Niklas Hald om hans avhandling "Skådespelaren i barnteatern."

Nästa nummer kommer den 15 maj

Presstopp den 24 april

10 Helena Sandström. Foto: Michael Melansen

12 Casting director Imor Hermann.
Foto: Magdalena Boman.

18 Ur den norska filmen "De Nærmeste"
som tävlade om Dragon Award på Göteborgs filmfestival i år.

30 Ur föreställningen "Gökboet" 1993. Niklas Hald som Billy Bibbit
och Peter Sundberg som McMurphy. Foto: Lars Holmquist.

Dynamik och kraft inspirerar att lära unga att skapa

Namn: Claes-Wilhelm Engström.

Ålder: 63 år.

Yrke: Teaterpedagog.

Arbetar: Schillerska gymnasiet
estetiska program.

Kulturupplevelse som inspirerar:

Läser nu två böcker parallellt. Majgull

Axelsson "Jag heter inte Miriam", samt Åsne Seierstads bok "En av oss – en berättelse om Norge". Vidare gav Göteborgs stadsteaters uppsättning av "Fosterlandet", i regi av Anna Takkanen, inspiration om att en bra historia inte alls behöver en svulstig scenografi utan helt kan lita på skådespelarnas gestaltande.

DANS ÄR EN KONSTFORM som triggat igång Claes-Wilhelms fantasi. Bilden han valt – en kombination av street och modern dans – både roar och oroar.

– Den är dramatisk på ett sätt som tilltalar mig. Det finns en kraft och en dynamik i bilden, och det totala uttrycket berör. Dans är en så naken och uttrycksfull konstform. Skyddslös när den drabbar.

Bilden ger också Claes-Wilhelm inspiration i sitt dagliga arbete när han sätter igång skapande processer med unga människor.

– Under de 20 år som jag kommit att arbeta som teaterlärare inom gymnasieskolans estetiska inriktning har jag mött många bevis på hur stor betydelse de skapande ämnena har och vilken central plats de har i en människas utveckling, säger Claes-Wilhelm Engström.

Oavsett om en människa fortsätter inom ett skapande yrke

eller inte, så behöver alla få tillgång till skapande processer i sin utveckling, menar Claes-Wilhelm.

Bilden kommer ifrån en föreställning på Dansstudion i Karlstad när den firade 20 årsjubileum, och där hans dotter jobbar som danspedagog. I den delen av Sverige frodas möjligheterna till dans.

– Men i rikets andra största stad, Göteborg där jag bor, finns det inte en enda linje att söka om man vill jobba med dans. Skolverket har tagit bort ämnet "Estetisk verksamhet" från kursplanen i gymnasieskolan. Det är en stor skam, säger Claes-Wilhelm Engström.

Konstformerna dans och teater befruktar varandra. Det märks inte minst i Teaterförbundets avdelning 103, där Claes-Wilhelm är ordförande, och där dans- och teaterpedagoger har samlats.

MAGDALENA BOMAN

Föreningen Stockholm SES har bildats i syfte att få igång daglig träning för scenkonstnärer.
– Vi ska låna lokaler av ABF för att bedriva daglig träning för scenkonstnärer, säger en av initiativtagarna, skådespelaren Hanna Bylund.

Ny mötesplats för scenkonstnärer

I JULAS STARTADES EN Facebook-grupp med 50–60 personer med avsikt att ta över Playhouse Theatre i Stockholm eftersom den skulle flytta från sina nuvarande lokaler på Östermalm. Teaterlokalen togs över av en annan intressant, men gruppen beslutade sig för att gå vidare med idén om att finna en gemensam plats i Stockholm där enskilda scenkonstnärer kan samlas.

– Vi alla saknar en plats att mötas på, utanför de gängse arbetsplatserna. En plats där det är möjligt att upprätthålla sina kunskaper och sitt nätverk, ha daglig träning och kurser i perioder då man står utan jobb, experimentella verkstäder där det går att testa idéer och tankar utan att det ska behöva leda till resultat, säger Hanna Bylund.

I långa loppet vill föreningen Stockholms experimentella scen (SES) hitta egna lokaler, men i nuläget tänker de dra igång en slags daglig träning och viss experiment-verksamhet via ABF-huset.

– Vi har inrättat ett antal arbetsgrupper under styrelsen. En lokalgrupp, en kärn-

verksamhetsgrupp som ska formulera vilken slags träning vi ska dra igång och en ansökningsgrupp som är fokuserade på att söka bidrag för verksamheten och en PR-grupp.

Den ideella föreningen hoppas på sikt att få stöd från Stockholms stad, och föreningen är i första hand medlemsägd och kollektivt styrd. Förutom att skapa sammanhang för scenkonstnärer att mötas, utvecklas och experimentera är syftet att hitta en tillgänglig spelscen för medlemmar och fria grupper.

Verksamheten drivs genom medlemsavgifter, det ska gå att lösa terminskort och träningskort. De experimentella verkstäderna ska vara öppna för alla yrkesgrupper, likväl för dansare och skådespelare, som tekniker och dramaturger.

MAGDALENA BOMAN

Vill du bli medlem eller bara veta mer:
 besök hemsidan: www.sthlmses.se
 eller skriv till: info@sthlmses.se
 Föreningen finns också på Facebook:
www.facebook.com/sthlmses.se

Tillgängligheten ökar men mycket återstår

Enligt en rapport som Kulturrådet nyligen lämnade över till regeringen pågår mycket aktivt arbete bland landets kulturaktörer för att öka tillgängligheten till kulturen.

Det finns ett stort engagemang för att göra kulturlivet tillgängligare för perso-

ner med funktionsnedsättning, både för publik och utövare. Ökad tillgänglighet finns inskrivet i Samverkansmodellen som delmål, och kriterium för statligt bidrag till regional kulturverksamhet. Samtidigt återstår mycket att göra, visar rapporten.

Fråga i förra numret:
 Påverkar recensioner ditt arbete?

Nej 97 %

Ja 3 %

Vad tycker du?
 Ser du dataspel som en
 konstnärlig produkt?

Svara **Ja** eller **Nej** på:
www.teaterforbundet.se

BAROMETERN

Ser du dataspel som en konstnärlig produkt?

"Ja, absolut, det händer otroligt mycket inom spelvärlden idag"

Holger Tistad, belysningsmästare:

– Ja absolut. Det finns till och med en konstnärlig spin-off i spe-len. Du kan till exempel gå runt i GTA och agera fotograf och ta bilder på miljöer och karaktärer som du gillar. Dataspels-explosionen har gett utrymme för fler udda och mindre traditionella berättelser. Den tekniska kapaciteten idag är så stor att den inte begränsar i berättandet. Nyligen stötte jag på vänners vännar som utvecklade ett nytt spel och som sökte etablerade manusförfattare och dramatiker.

"Ja, jag har valt spel för att de är vackra och suggestiva"

Martyna Lisowska, musikalartist:

– Ja, det tycker jag. Det var länge sedan jag spelade nu, men visst jag har fångats av det estetiska i en del spel. Det är helt klart att jag har kommit att välja dessa just för att de varit otroligt vackra och suggestiva, och att jag fastnat i dem på grund av det. Lika väl som att de problemlösningar, uppdrag man ska utföra eller tankenötter som ska lösas varit en utmaning. Animerade delar i spelfilmer som Avatar eller Hobit, ifrågasätts inte på samma sätt som spel, det kan tyckas märkligt.

"Ja, absolut, det händer otroligt mycket inom spelvärlden idag"

Robin af Ekenstam, student ljuddesigner STDH:

– Att bestämma vad som är konst eller inte är ju upp till konstnären själv, men jag vet flera spel som drivs som rena konstprojekt. Utifrån mitt perspektiv är det av stor betydelse om ljudet följer helhetsgestaltningen i spelkonceptet. Jag tycker att spel ofta befinner någonstans mellan lek och interaktiv film. Jag har arbetat både med film och spel, och många talar om det är i spelbranschen pengarna finns. Det är en aktör att hålla ögonen på.

Stort missnöje med ny webbplats för bokning

Webbplatsen Kulan ska underlätta kontakten mellan kulturlivet och förskolan/skolan. Men Teaterförbundets medlemmar vittnar om motsatsen.

– Vi går in i väggen och klarar inte av det här administrativt, säger Sophia Segrell, konstnärlig ledare på Dockteatern Tittut.

PÅ WEBBPLATSEN KULAN FINNS ett brett kulturutbud riktat till förskolor och skolor i Stockholms stad samlat. Ansvar för Kulan är delat mellan kulturförvaltningen och utbildningsförvaltningen. Staden har sedan anlitat medlemsföreningen Kulturdirekt för att driva sidan.

Medan förskolor och skolor tidigare bokat biljetter direkt via kulturproducenterna, ska de sedan den 8 december 2014 gå via Kulan för att få tillgång till det subventionerade biljettpriset om 50 kronor per barn. Men det kombinerade premie- och biljettbokningssystemet har skapat frustration hos vissa bokare.

– Jag har bokat både kultur och andra evenemang i 25 år minst. Det här är det absolut krångligaste jag varit med om. Snart ger jag upp. Endera får vi strunta i rabatten eller strunta i att gå på teatern, säger dagmamman Anneli Sjöstrand som driver Annelis små hjärtan på Norrmalm.

Dockteatern Tittut tillhör de teatrar som Anneli Sjöstrand brukar boka in sina barn på. Tittuts konstnärliga ledare Sophia Segrell anser att det nya bokningssystemet orsakar så mycket besvär att teatern förlorar både publik och, på sikt, även riskerar sin personals hälsa på grund av ökad arbetsbelastning.

– Kulan är egentligen inte ett biljettbokningssystem utan ett slags förfrågan som vi själva måste behandla i flera led, säger Sophia Segrell.

Har ni kontaktat någon ansvarig för att vädra ert missnöje?

– Vi ville vara med i arbetet med Kulan-plattformen redan i ett tidigt skede, men tyvärr har kommunikationen fungerat dåligt. Jag uppfattar det som att de tror att vi inte vill ha förändring. Men för oss handlar det om hur vi ska klara av att administrera.

Teatercentrum, en intresseorganisation som företräder det fria teaterlivet, skickade tidigare i år ut en enkät till sina medlemmar för att ta reda på hur de tycker att det nya systemet på Kulan fungerar.

– Många av dem som svarade upplevde att det administrativa arbetet har blivit markant mycket högre. Det mest alarmerande för oss är att så många uttryckte att också arbetsmiljön blivit betydligt sämre, säger Anders Lorentzon, regional verksamhetsledare.

Teatercentrum har skrivit ett brev till kulturnämnden med utgångspunkt från medlemmarnas kritik.

Love Lannér

Ur föreställningen "Petras prick".

– Vi upplever att medlemmarna tappat förtroendet för kulturförvaltningen. Det fanns en stor vilja från kulturlivet att medverka till att det här blev bra, men ingen lyssnade från andra sidan. När förtroendet rubbats är det svårt att komma vidare, säger Anders Lorentzon.

KULTURFÖRVALTNINGEN HÄNVISAR Scen & Film till utbildningsförvaltningen, som sedan 2013 har det övergripande samordningsansvaret för Kulan. Men enhetschefen för forskning och utvecklingsverksamheten, Katarina Arkehaug, menar att stödet för Kulan är starkt.

– Systemet har fungerat väldigt väl under den korta tid det har varit igång. Det är ett samarbete mellan kulturförvaltningen, utbildningsförvaltningen och alla stadsdelar, 14 stycken, så det är klart att det är många olika aktörer som ska bli nöjda, säger hon.

Både hon och Kulans samordnande handläggare, Monica E Eriksson, framhåller att utbildningsförvaltningen jobbar aktivt med att sprida information till bokarna för att deras användning av Kulans premie- och bokningssystem ska gå så smidigt som möjligt.

– Vi får höra att det är ett fantastiskt verktyg för lärarna. Men det här är en övergångsperiod då alla ska lära sig ett nytt system. Som i alla tekniska system finns det barnsjukdomar och buggar.

De uppmanar kulturproducenterna att tipsa bokarna om att de kan ringa till Kulans supportlinje med sina frågor.

– Vi tittar kontinuerligt på alla frågor som kommer in, för att få reda på vad vi kan ändra på precis nu och större saker som vi måste fundera på innan beslut om utveckling. Och vi lyssnar absolut på bokare och kulturproducenter som upplever problem med att lösa det administrativa, säger Monica E Eriksson.

LISA BODA

Stockholm återfår kultursekreterare

Roger Mogert tänker återinställa kultursekreterarna i Stockholm, vilket kan leda till att behovet av Kulan blir mindre. Webbplatsen tillkom bland annat eftersom sekreterarna försvunnit.

– Hellre kultursekreterare än Kulan, kommenterar Teaterförbundets direktör Jaan Kolk.

Förhandlingar om pensioner snart klart

Slutspurt för pensions- och omställningsavtal vid sceninstitutionerna. Karriärväxling för dansare och sångare ska skötas av stiftelse kopplad till Trygghetsrådet.

ETT NYTT PENSIONS- och omställningsavtal för anställda vid sceninstitutionerna var vid Scen & Films pressläggning nästan i mål.

Teaterförbundet och arbetsgivarparten Svensk Scenkonst har senaste månaderna förhandlat med sikte på att senast den första april ha klart ett avtal som ska gälla retroaktivt från årsskiftet.

Förhandlingarna omfattar två delar. Dels den om ett tjänstepensionsavtal för alla anställda på scenkonstinstitutionerna – här ser parterna ut att kunna bli överens. Dels ett avtal för omställning och karriärväxling för yrken som haft rätt till tidig pension (anställda med mindre än fem år kvar till pension omfattas fortsatt av reglerna i det gamla systemet). Här finns frågetecknen.

– Vi är överens om en karriärväxling för dansare, sångare och musikalartister. Skådespelare och andra konstnärliga yrken får istället ett generellt stöd i form av förhöjda pensionsavsättningar, säger Teaterförbundets direktör Jaan Kolk.

Parterna är även överens om att karriärväxlingssystemet ska skötas av en ny kollektivavtalsstiftelse som samarbetar med Trygghetsrådet TRS.

Däremot fanns i skrivande stund flera frågetecken kring hur stödet till karriärväxling ska se ut.

– Huvudfrågeställningar är hur omfattande stödet ska vara, vilka förmåner den som karriärväxlar ska få genom stiftelsen. Vilka kvalifikationsregler som ska gälla.

Till skillnad från arbetsgivarparten vill Teaterförbundet att sådana frågor ska

vara besvarade innan ett avtal skrivs under.

– Svensk Scenkonst vill skjuta över många frågor till stiftelsen att besluta om. Medan vi menar att våra medlemmar, så långt som möjligt, måste få veta vilka kvalifikationsregler som gäller och vad man får om man uppfyller dem.

På frågan om parterna hinner bli överens till den första april svarar Jaan Kolk:

– Målet är att nå fram till ett avtal. Men en strandning och ett konfliktvarsel kan aldrig uteslutas.

GERT LUNDSTEDT

Läs mer på www.teaterforbundet.se om den senaste utvecklingen, och innehållet i en eventuell överenskommelse.

HALLÅ DÄR...

Claes Ånstrand ny ordförande för SFI

Hallå där Claes Ånstrand, hur kommer TFs medlemmar att märka att du är ny styrelseordförande för Svenska Filminstitutet?

– Jag förhandlade fram det filmavtal som gällde före det vi har i dag och har därför en del branschkunskap.

Visserligen har jag varit borta några år men hoppas att kunna återhämta den information och kunskap som behövs för att stödja en bra framtida filmpolitik när det det rådande filmavtalet löper ut.

Vilka erfarenheter kan du bidra med i arbetet?

– Jag är formellt utsedd till styrelseordförande av regeringen sannolikt på grund av mina meriter från regeringskansliet och att jag därigenom har en förståelse för hur det politiska och statliga systemet fungerar. Tidigare har jag bland annat arbetat på socialdepartementet, näringsdepartementet och senast åt Leif Pagrotsky på ut-

bildnings- och kulturdepartementet med ansvar för kultur och medier.

Vad är mest väsentligt i filmbranschen just nu?

– Jag brinner för att kunna sätta svensk film, både den lite bredare och den mer kvalitativa, i ett internationellt perspektiv. Vi är litet land och det är viktigt att omvärlden får upp ögonen för svensk film. Jag hoppas att kunna medverka till att svensk film sprids i ännu högre grad internationellt.

Vilken nutida svensk film gillar du extra mycket?

– Jag tycker att "Äta sova dö" är en fin representant för svensk film just nu. Men det finns många fler.

Hur tycker du att svensk film mår i dag?

– Ganska väl. Filmen har flyttat fram positionerna internationellt även om det finns mer att önska. Svenska Filminstitutets VD, Anna Serner, ska ha en eloge för sitt jämställdhetsarbete som gjort att många kvinnor, nya perspektiv och berätt-

telser har kommit fram inom filmen. På mångfaldsområdet finns det däremot mer att göra.

Det finns kritik mot att det är alltför få yrkesaktiva i filmbranschen som ingår i SFIs styrelse. Vad säger du om det?

– Det är inte min sak att kommentera eftersom det är regeringen som tillsätter styrelsen och väljer den sakkunskap som kan komma svensk film till godo.

Vad hoppas du på att kunna uträtta som styrelseordförande?

– Den digitala utvecklingen har gjort att produktion av svensk långfilm är mer ekonomiskt riskfyllt. Det behövs därför nya affärsmodeller. Även om det inte är SFIs ansvar är det viktigt att svensk långfilm kan produceras. Annars riskerar vi i framtiden att bara att kunna se engelskspråkig film på bio.

GERTRUD DAHLBERG

Claes Ånstrand tillträdde som styrelseordförande för SFI den 1 januari 2015.

Polsk filmlag kan inspirera svensk filmpolitik

Intresset för inhemsk film och antalet biobesökare i Polen har bokstavligen exploderat. Anledningen är att landet har en filmlag.

Hugo Nabo

NYLIGEN BESÖKTE Elisabet Gustafsson, Christina Olofson och Kjell Åke Andersson från Sveriges filmregissörer, Polen för att ta reda vilka konsekvenser den polska filmlagen har fått för landets filmindustri. Syftet med resan var att se på vilket sätt Sverige kan låta sig inspireras av den polska filmfinansieringsmodellen. Och detta innan Alice Bah Kuhnke och kulturdepartementet presenterar sin skrivelse i maj om en framtida filmpolitik.

– Lagen har lett till att den inhemska filmproduktionen fått ett kraftfullt uppsving. För tio år sedan låg antalet biobesök i Polen på 700 000, idag har siffran ökat till osannolika 11 miljoner, berättar Elisabet Gustafsson.

Lagen, som i år tioårsjubilerar, stiftades för att kunna reglera filmstöd till inhemsk film. Det innebär att en avgift på 1,5 procent tas från en mängd distributörer – så som kabel-tv-distributörer, satellit-distributörer, reklamfinansierad tv och public servicekanaler för att kunna finansiera kommande produktioner. Avsikten med lagen är att gynna konstnärlig film och öka antalet debutanter.

Den totala budgeten för filmfinansieringen ligger på 30 miljoner euro. Närmare 22 miljoner euro, kommer via avgiften och går direkt in till nya filmproduktioner. Skolbioverksamhet, marknadsföring

och digitalisering av biografer betalas med medel från landets kulturdepartement. Bara 5,6 procent av budgeten går till att administrera stödet via Polska filminstitutet.

– Lagen har lett till att det skapats en bred bas av filmskapare i Polen. Första- och andragångsregissörer kan nu få upp till 70 procent av budgeten finansierad via stödet. Men det finns ett tak för hur mycket pengar filmskaparna kan söka. Som mest kan de få 1–1,5 miljoner euro i stöd för sin film, berättar Elisabet Gustafsson.

Om en filmproducent nekas stöd är det möjligt att söka räntefria lån hos polska filminstitutet som ska betalas tillbaka under en femårsperiod. Numera görs det närmare 40 produktioner per år i Polen och Sveriges filmregissörer fanns på plats i Polen när filmen *Ida* fick en Oscar för bästa utländska film. Dessutom var två polska dokumentärer nominerade.

ETT STORT PROBLEM med den polska lagen är att den är alltför specifikt formulerad och inte omfattar mobil- och internet-leverantörer.

– Då 2005 fanns inte vod-tjänster, så de regleras inte. Men den polska filmbranschen vill inte omförhandla lagen, trots att den har brister, eftersom de är rädda för att det kan medföra försämringar. Så ska vi ta

efter och skapa en lag här i Sverige bör vi se till att den är framtidsvänlig och teknikneutral, säger Elisabet Gustafsson.

Hur kan då Sverige låta sig inspireras av det polska exemplet?

– Utvecklingen i Polen är inte okänd här och vi måste tänka på flera olika sätt. Men vi upphovsrättspersoner är eniga om att filmen måste ses som den sjunde konstarten. Filmen kan inte lösa andra samhällsliga problem som näring, demokrati, turism. Den måste ses som en egen konstform, punkt slut.

MAGDALENA BOMAN

✓ Det tog närmare tio år att lobba fram en filmlag i Polen. Namnkunniga personer: dramatiker, regissörer och producenter gjorde detta via sina organisationer.

✓ Före murens fall och under kommunismen fanns 2 000 biodukar i Polen. När lagen infördes var antalet dukar 700, nu tio år senare finns det faktiskt 1 400 biodukar i landet.

✓ I Polen erbjuds inga skattelättnader för den internationella filmindustrin. Det innebär att utländska samproduktioner inte är särskilt vanligt förekommande.

Ilskan att stå utanför systemet gav idé till ny föreställning

"Välkommen till Prekariatet" heter Helena Sandströms och frigruppen Teateretablissemangets kommande föreställning. Med den vill hon "örfila upp" medelklasspubliken och ge en motbild till en samhällsanda där du inte är något värd utan lönearbete.

MITT WORDPROGRAM STRYKER genast under ordet "Prekariatet" i rött – begreppet som används allt oftare är ännu inte allmänt vedertaget. På Kulturhuset Stadsteaterns hemsida, där föreställningen "Välkommen till Prekariatet" har premiär på Fri Scen den 24 april, definieras det så här: Begreppet "prekariat", från ordet "prekär" (besvärlig situation), beskriver den grupp i samhället som står utanför den etablerade arbetsmarknaden och därmed också de sociala trygghetssystemen. Till exempel långtidsarbetslösa och personer vars anställning eller uppehåll är osäker eller tillfällig.

Det finns med andra ord en stor sannolikhet att du som läser detta själv tillhör prekariatet. Att du likt skådespelaren och regissören Helena Sandström har fått erfara att utbildning och hårt arbete inte alls är någon garant för inkomst, semester, pensionsparande eller kompetensutveckling.

– Idén till föreställningen kom från en personlig känsla, den uppgivenhet och ilska man kan känna av att jobba häcken av sig och ändå stå utanför systemet, säger Helena Sandström medan hon visar vägen till en soffgrupp på Transit kulturinkubator.

TRANSIT ÄR EN IDEELLT DRIVEN organisation som erbjuder konstnärligt verkssamma konsultation och kontor i Konstfacks lokaler vid Telefonplan; och som därmed ger frilansarna det sammanhang och idéutbyte som många i prekariatet saknar.

Konstnärer har visserligen alltid utgjort ett litet prekariat, påpekar Helena Sandström, men i dag, i ett samhällsklimat som förordar flexibilitet och entreprenörskap och där varje individ är sin egen lyckas smed växer gruppen snabbt. Den individ som inte lyckas vaska fram något guld får själv bära skulden.

– Prekariatet går ut på att man skapar människor som konkurrerar, som är opportuna och osolidariska med varandra. Osäkerheten gör folk trötta, de orkar inte mer än att få ihop till hyran, de orkar inte engagera sig, utvecklar hon.

Än så länge tycks Helena Sandströms egen ork inte sina. Tvärtom. Hon redogör i engagerad expressfart för sin research, bland annat professorn Guy Standings begreppsvärld och sociologen Roland Paulsens tankar om arbetslinjen.

Lusten att diskutera politik och samhällsfrågor vaknade redan vid köksbordet i barndomshemmet i Norra Ångby i Bromma. Helena Sandströms föräldrar hade ett starkt intresse för konsterna och introducerade sin showälskande dotter för teaterns värld. Visserligen startade Helena Sandström sin tid i scenkonstbranschen med att arbeta som projektledare på Dansens hus – hon ville und-

vika skådespelarens utsatta position – men efter framgångarna med den självbiografiska monologen "You give gay people a bad name!" 2006 har hon inte lämnat scenen under några längre perioder.

Under några år tillhörde Helena Sandström Teater Scenarios ensemble (teaterns lokaler är numera cross fit-gym) och turnerade samtidigt med Riksteaterns långkörare "No tears for queers". Sedan dess har hon gjort egna föreställningar, uppträtt med stand up-monologer och, tillsammans med komikern Moa Svan, gjort radioprogrammet "Kyss min plysch". Tillsammans med dramatikern Gertrud Larsson och skådespelarna Lotti Törnros och Anna-Lena Efverman startade hon 2011 frigruppen Teateretablissemang.

De sätter upp föreställningar med nyskriven dramatik om dagsaktuella ämnen, alltifrån kycklinguppfödning till privatisering av barn- och ungdomspsykiatri. Näst på tur är alltså en satirisk och poetisk gestaltning av prekariatet.

Hur ser du på din egen framtid i prekariatet?

– Den är ju ganska prekär. Jag försöker väl ha en positiv inställning, säger Helena Sandström och skrattar när hon hör hur käck hon låter.

För även om hon har sprutat ur sig projekt de senaste åren kommer paniken smygande ibland – vågar hon till exempel skaffa barn när framtiden är oviss?

– Men oavsett om jag har jobb eller inte när den här föreställningen är slut försöker jag att slappna av i att jag ändå har en yrkesidentitet som konstnär, säger Helena Sandström.

LISA BODA

Namn: Helena Sandström.

Född: 1978.

Bor: I Aspudden.

Familj: Nyförlovad med dramatiker Isobel Cruz Liljegren (som friade simultant i verkligheten och på Radioteatern under inledningen till Gogols "Frieriet".)

Utbildning: Magisterexamen i skådespeleri från Stockholms dramatiska högskola.

Scenproduktioner i urval: "No tears for queers", "Asylshopping", "Yamamba", "Världens lyckligaste kycklingar".

Aktuell: Står för idé och regi till "Välkommen till Prekariatet" som spelas på Fri Scen/Kulturhuset Stadsteatern. Medverkar i filmen "Dyke hard" av Bitte Andersson.

Landets casting directors har tröttnat

Nu vill landets casting directors stärka sin ställning inom Teaterförbundet.

–Vår yrkesgrupp måste omfattas av kollektivavtal. Vi vill få erkännande för den konstnärliga funktion vi har och formellt betraktas som en A-funktion inom filmbranschen, säger Catrin Wideryd som tillsammans med andra castare beslutat sig för att tydliggöra yrkesgruppens identitet.

Catrin Wideryd, Imor Herrman och Tusse Lande är några av initiativtagarna till att casting directors nu försöker organisera sig bättre inom Teaterförbundet.

STRAX FÖRE JUL lät SVT meddela att de från 2015 inte längre kommer att skriva in casting directors namn i för- och eftertexter till långfilmer och tv-serier – något som väckte stor ilska i yrkesgruppen.

– Frågan har legat och pyrt länge, men detta blev en utlösande faktor till att alla castare som arbetar med spelfilm samlades. Det har varit godtyckligt hur vi castare har namngivits i för- eller eftertexter när filmer visas på tv, säger Tusse Lande.

En vecka efter att uppgifterna från SVT spritts samlade sig castarna till ett gemensamt möte, därefter tog de kontakt med Teaterförbundet.

– Vi tyckte det här var droppen. Vi är ett gäng som arbetat i många år med casting, men upplever att vår status ofta ifrågasätts. Yrket är förhållandevis ungt i Sverige men är här för att stanna, och vårt jobb bygger på mångårig kunskap, säger Tusse Lande.

Scen & film träffar tre castare på Tusse Landes och Catrin Wideryds kontor på St Paulsgatan. De berättar ivrigt om det som skett senaste månaden. Från att var och en av castarna arbetat med sina skilda verksamheter så har en ny kollegial gemenskap uppstått. En samhörighet som genom mejl-listor och telefonsamtal har växt fram ur ett missnöje med hur yrkeskåren blivit bemött i

branschen. Totalt finns nu runt 30 castare i gruppen som vill att yrket ska erkännas för dess kvaliteter och att det har en konstnärlig funktion.

– Vårt jobb inte kan ersättas av vem som helst. Du kan inte plocka in någon från vänster för att casta en inspelning, som en del i branschen tycks tro. Vi ska inte heller ses som någon slags assistenter. Vårt yrke kräver stor kunskap om skådespelarkåren, om vad skådespelaren kan, har gjort och vad de förmår. Vi samlar namn, besöker teatrar, går på film, följer serier, besöker slutproduktioner och skolor. Vi vet vilka skådespelare som finns helt enkelt. Och det är bara en del av jobbet, förtydligar Catrin.

ARBETET INNEBÄR SÅ MYCKET MER, fortsätter hon: En castare måste kunna läsa manus, bena ut vad syftet är med olika personer i dramat, se vad rollen ska tillföra, vad som är viktigt att förstå och vem som kan gestalta det utan att behöva ”spela” det.

– Det handlar om att ha dramaturgiska och gestaltningsmässiga kunskaper, säger Imor.

De allra flesta casting directors är egenföretagare, arbetar med egna assistenter och sköter provfilmningar på egen hand.

–Det innebär att du måste kunna regissera provfilmningarna

Magdalena Boman

så att du får fram ett bra arbetsmaterial som är möjligt att visa upp för finansärer, producenter och regissörer, fortsätter han.

MÅNGA GÅNGER VILL PRODUCENTER att castaren ska gå in och påbörja jobbet innan de fått produktionsbeslut, eller full finansiering av projektet.

– Då är det en trygghet att vara ansluten till ett fackförbund och ha kollektivavtal, så att vi kan formalisera och reglera ett sådant samarbete. Här har vi ju också tillgång till kunniga ombudsmän som kan ryta till när det begås avtalsbrott. Får vi ett löneavtal, så fastställs en minimisättning, som sedan kan förhandlas uppåt, säger Imor Herrman.

Hur förhåller ni er till producenters och distributörs ökande inflytande i filmproduktionerna och deras vilja att plocka in stora tunga skådespelarnamn för att öka den kommersiella vinsten istället för att satsa på intressanta men mer okända talanger?

– Det där är ytterligare ett skäl till att det viktigt för oss att bli stärkt i vår yrkesidentitet. Vi måste kunna försvara de konstnärliga värdena och de beslut som gjorts tillsammans med regissören när vi diskuterar med producenter och distributörer, säger Imor.

I BÖRJAN AV 2000-TALET VAR yrkeskåren rätt så anonym i Sverige, men en viss förändring har skett. Idag inser skådespelarna vikten av att det finns bra casting directors som företräder dem. Yrket har med tiden nått större anseende i landet, men det finns mycket kvar att jobba med, menar alla tre.

– Det är ett kvinnodominerat yrke. Många, särskilt män, ser casting som ett slags mellanjobb för att sedan gå vidare och regissera. Det är också ett skäl till att yrket behöver en statushöjning, menar Imor.

Jobbet går ju ut på att hitta rätt person till rätt roll, att komma bort från type-casting, bredda bilden av mångfald och uppmärksamma nya talangfulla skådespelare.

– Dessvärre upplever jag att ramarna för detta blir allt snävare. Pengarna styr otroligt mycket. Det går åt fel håll eftersom det är så svårt att finansiera film idag, säger Imor.

Svenska castare har fått stöd från internationellt håll, bland annat från USA och Norge, för sina krav att bli namngivna i för- och eftertexter. I många länder arbetar man med samma problematik. I Danmark omfattas castarna av kollektivavtal med arbetsgivarna och i USA har de idag en självklar status.

– I det internationella nätverket för casting directors som jag är

*"Många tyckte det var droppen när SVT gick ut med att att de inte hade avsikt att nämna oss i för- eller efter-
texter. Vi är ju ett gäng som arbetat i många år med
casting, och upplever att vår status ofta ifrågasätts.
Yrket är ungt i Sverige men är här för att stanna och vi
har mångårig kunskap."*

Tusse Lande, casting director

medlem i kämpar vi för att castingen ska få större uppmärksamhet. I Italien inrättade man förra året ett pris för bästa casting, och i USA prisas casting i Emmy-sammanhang. Förr fanns en Bagge för särskilda insatser som delats ut för castingen någon gång. Men den försvann i och med att man la in en del nya grupper. Det här är något vi ständigt jobbar med, säger Tusse Lande.

Som det ser ut idag kan producenter till exempel kräva att casting directors avsäger sig sina rättigheter till sina egna provfilmningar. Något Imor aldrig går med på.

– Det finns flera saker vi skulle kunna reglera antingen i avtal eller genom bättre mallade kontraktskrivningar. Förberedelsestid, vem som äger provfilmningarna, löner och hur det ska gå till när ett bolag vill sätta igång med castingen innan produktionen är färdigfinansierad, och att de i så fall måste fortsätta arbeta med den person de börjat jobba med. Allt sådant blir lättare om vi organiserar oss bättre och har gemensamma krav, säger Imor.

YRKESGRUPPEN ÄR JU TROTS ALLT inte så stor, och eftersom den gemensamma ilskan nu förvandlats till sammanhållning, så kan gruppen själva säga stopp om producenten bestämmer sig för att bryta överenskommelsen med sin castare.

– Den som tar jobbet blir ju en svartfot. Men vi har med oss alla som verkar inom långfilm. Och även de i gränslandet är solidariska med oss. Så den här processen har verkligen för med sig en massa positiva effekter. Jag tror att detta kommer att skydda skådespelarna också, säger Tusse Lande.

MAGDALENA BOMAN

"Självklart ska castare få egen identitet inom Teaterförbundet"

I FÖRHANDLINGARNA MED SVT har Teaterförbundet lagt in ett yrkande om att casting directors som yrkesgrupp ska föras i kollektivavtalet. De kommer då med i diskussionen kring för och eftertexter. Flera yrkesgrupper inom förbundet har reagerat över SVTs hållning. Ett steg framåt vore att listorna också visas på webben i sin helhet.

Castarna har idag ingen självklar plats i Teaterförbundets interna organisation utan har förts samman med filmarbetarna, men de vill nu bilda en egen avdelning. Enligt stadgarna ska det finnas särskilda skäl för att det ska bildas en yrkesavdelning med färre än 200 medlemmar.

– Självklart vill vi skapa förutsättningar så att casting directors kan organisera sig tydligare inom förbundet med egen identitet och samhörighet, men det är ännu inte givet hur detta ska ske, säger förbundsdirektör Jaan Kolk. En lösning som är under diskussion är att knyta casting directors till yrkesavdelningen för filmregissörer.

Johan Lundborg

Magdalena Boman

A-kassans deltidregler straffar personer mer korta anställningar

A-kassans deltidregler är ett gissel för Teaterförbundets medlemmar.

– För första gången på decennier ser vi en kontinuerligt sjunkande registrerad arbetslöshet bland våra medlemmar. Men det beror inte på en förbättrad arbetsmarknad, utan speglar främst en försämrad a-kassa, säger förbundsdirektör Jaan Kolk på Teaterförbundet.

FÖRÄNDRINGARNA I REGLERNA kring deltidarbetslöshet är en viktig faktor. Före 2007 påverkade inte dessa regler anställda som hade flera korta jobb på heltid. Men alliansregeringen ändrade på detta. Deras ide var att stimulera arbetslinjen och inte subventionera deltidanställningar. Men reglerna överensstämmer inte med verkligheten i scen- och filmbranschen. Arbetslöshetsförsäkringen är en veckoförsäkring. Jobbar du endast en dag under en vecka, beräknas övriga fyra dagar den veckan som deltidsdagar. Totalt har du rätt att utnyttja 75 deltidsdagar. Efter detta får du välja mellan att vara helt arbetslös eller endast ta jobb där du är anställd alla dagar i veckan.

– För dansare med många korta engagemang tickar dagarna iväg snabbt, det uppmuntrar folk till att manipulera regelsystemet, säger dansaren Eva Eriksson.

För exempelvis en dansare som även under sin arbetslöshet, behöver upprätthålla sina fysiska funktioner med daglig träning och där det krävs att de ständigt vidareutbildar sig för att kunna gå på auditions med kort varsel, är det dessutom näst intill omöjligt att ta andra slags försörjningsjobb på heltid.

– Det är oerhört stressande att behöva säga ja till ett endags-gig. Jag vill vara ärlig och inte lägga ihop enskilda dagar så att det bildar en hel vecka, vilket faktiskt är regelvidrigt, säger Eva.

A-kassan räknar en vecka från måndag till söndag, om en koreograf fått kontrakt med en arrangör från onsdag till tisdag och

behöver en dansare, så innebär det att halvtidsdagar tickar iväg både före och efter engagemanget. Trots att kontraktet är skrivet på en vecka.

– Det är inte ovanligt att korta anställningar ger ingångar till längre jobb. Därför är det ju förödande att tvingas tacka nej till endagsjobb. Det blir ett slags moment 22, säger Eva Eriksson.

TEATERFÖRBUNDET MENAR ATT deltidreglerna straffar personer som söker heltidsjobb, men som inte får anställningar som löper en hel vecka. Inför risken att slå i deltidstaket på 75 dagar tvingas många lämna branschen för tryggare jobb på andra delar av arbetsmarknaden eller avstå ifrån möjligheterna till a-kassa, menar Jaan Kolk.

I den parlamentariska socialförsäkringsutredning som kom i mars föreslås en marginell förbättring i regelsystemet. Men det räcker inte. Teaterförbundet har fått TCOs stöd för återgå till den tidigare ordningen som innebar att den som söker arbete på heltid inte ska omfattas av deltidreglerna.

– Vi arbetar på bred front med TCO och Klys för att komma åt denna orimliga regel. Vi sätter vårt hopp till att den nya rödgröna regeringen gör något åt saken, säger Jaan Kolk.

MAGDALENA BOMAN

Eva Eriksson heter egentligen något annat.

Förslag om förenklade sjukpenningsregler

Den nya socialförsäkringsutredningen förslår förändringar som gör det lättare för visstidsanställda och kombinatorer att räkna ut sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI).

UTREDNINGEN FÖRSLÅR radikalt förändrade regler för beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten för löntagare. Det får betydelse både för visstidsanställda och de som växlar mellan visstidsanställningar och egenföretagande, så kallade kombinatorer.

Förslaget, som ingår i en större översyn av hela socialförsäkringssystemet, går ut på att arbetsgivarna varje månad rapporterar in utbetalad lön till Skatteverket. Upp-

gifter som Försäkringskassan får tillgång till. Det innebär att SGI:n i framtiden kan fastställas på de inkomster en person faktiskt har haft, oavsett om anställningarna varit kortare än 6 månader. Idag bortser Försäkringskassan många gånger från tidigare korta anställningar och gör beräkningar utifrån framtida inkomster.

Om utredningen klubbas i riksdagen kan det leda till att många av förbundets medlemmar slipper att ha komplicerade

diskussioner med Försäkringskassan vid exempelvis föräldraledighet, och det blir enklare för personer att få ut ersättning när de tvingas vara hemma med sjukt barn.

– Förslaget innebär ett genombrott när det gäller beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten för frilansande visstidare och kombinatorer, en fråga som Teaterförbundet länge drivit, säger förbundsdirektör Jaan Kolk.

MAGDALENA BOMAN

Vasan tillbaka

Anrika Vasateatern från 1892 stängdes 2009 när Hotell Scandic Grand Central köpte fastigheten på Vasagatan i Stockholm. Kända namn som synt på Vasas scen har varit Karl Gerhard och Gösta Ekman den äldre, liksom under senare år Suzanne Reuter och Mikael Persbrandt. Nu har den nye ägaren kommit på bättre tankar och kommer att återöppna Vasateatern hösten 2016. Scenen kommer då, enligt Dagens Nyheter, inte bara erbjuda teater utan också livemusik, galor, konstutställningar och konferenser.

Fildelare krävs på skadestånd

Sex fildelare som dömts i svensk domstol under senaste året har av filmbolag krävts på 49 miljoner kronor i skadestånd skriver Dagens Nyheter. En klar upptrappning av skadeståndskraven, vilket enligt tidningen visar att svenska filmbolag nu tar i med hårdhandskarna mot piratkopiering på nätet. Dagens Nyheter har gått igenom domar och stämningsansökningar. Slutsatsen är att startskottet för filmbolagen att driva på skadeståndskraven mot fildelare var den slutgiltiga domen 2012 mot personerna bakom The Pirate Bay, vilka dömdes till ett totalt skadestånd på 46 miljoner kronor.

Bild från vårens föreställning "Macbeth".

Workshop med Théâtre du Soleil på Fårö

Skådespelare vid Théâtre du Soleil leder tillsammans med teaterns konstnärliga ledare Ariane Mnouchkine ett samarbete med Stockholms dramatiska högskola: Nomadskolan.

Under två veckor ska 80–90 personer som tagits ut till Nomadskolan skapa kollektiv teater enligt de metoder som praktiseras vid Théâtre du Soleil.

Workshopen äger rum i augusti i år i ett cirkustält på Fårö. Bergmancentret på Fårö ingår också i projektet.

Peter Mattei och Luca Pisaroni i "Don Giovanni" på Metropolitan Opera i New York 2015.

Mattei får Jussi-stipendium

Det årligen utdelade Jussi Björlingstipendiet – till framstående sångare och musikprofiler – på 100 000 kronor har i år tilldelats operasångaren Peter Mattei.

Jussi Björling-fonden förvaltas av Stiftelsen Kungliga teaterns solister, och för stipendiesumman står sedan 2009 Anders Walls stiftelse.

– Peter Mattei är en baryton som gjort succé på världens främsta operahus. Han är en synnerligen värdig mottagare av stipendiet, säger ordföranden för Stiftelsen Kungliga teaterns solister, Gunnar Lundberg.

Konferens om dans

I februari ordnade arbetsgivareorganisationen Svensk Scenkonst för tredje gången en nationell danskonferens i Stockholm.

Diskussionspunkter var dansens utveckling och framtida utmaningar, anställningsformer, omställningsmöjligheter och dansarpensioner.

Vad gäller det sistnämnda har regeringen gett Kulturrådet i uppdrag att se till att pengar som frigörs med det nya pensionsystemet används till "kvalitetsstärkande insatser". Vad kvalitetsstärkande insatser är är inte hugget i sten, men Svensk Scenkonsts vd Ulrika Holmgaard sa vid konferensen:

– Möjligheten att erbjuda konstnärer arbete måste ses som en av de viktigaste, inte minst inom dansområdet. Om vi kan anställa fler dansare fångar vi upp underordnade behov som exempelvis kompetensutveckling och ökad tillgänglighet.

Ulfung till STDH

Stockholms dramatiska högskola har anställt Karl Fredrik Ulfung som högskolelektor i produktion för film och tv.

Ulfung har varit verksam i de flesta produktionsbefattningar inom spelfilm, tv-serier, novellfilm, kortfilm, musikvideo och reklamfilm.

Teaterunionen växlar

Svensk Teaterunion valde vid sitt årsmöte Ulrika Holmgaard till ny ordförande för Svensk Teaterunion. Hon är också vd för arbetsgivareorganisationen Svensk Scenkonst. Teaterunionens uppdrag är bland annat att främja internationellt kulturutbyte, arrangera scenkonstbiennalen och dokumentera och informera om svensk scenkonst.

– Internationellt kulturutbyte spelar en viktig roll för att scenkonsten och ska vara en dynamisk kraft i samhället. Här har Teaterunionen en viktig roll och jag kan med min bakgrund på Svensk Scenkonst bidra till att utveckla uppdraget, säger Ulrika Holmgaard.

Under hösten kommer Teaterunionen även få ny verksamhetsledare då nuvarande generalsekreteraren och kanslichefen Ann Mari Engel går i pension.

Ur "Blodsyster".

Svensk film på Hot Docs

Dokumentärfilmfestivalen Hot Docs i kanadensiska Toronto har valt ut tre svenska filmer för visning i tre olika sektioner: Malin Anderssons "Blodsyster" visas i Spectrumsektionen, Frida och Lasse Barkfors "Perverb Park" i World Showcase, och i Special Presentations visas Thomas Jacksons, Charlotte Landelius och Henrik Stockares "Foodies". Hot Docs pågår mellan 23 april och 3 maj.

Jämställd musikscen

GöteborgsOperans vd Ronnie Hallgren var på den internationella kvinnodagen den 8 mars inbjuden till House of Sweden vid den Svenska ambassaden i Washington. Han talade om varför genusarbete måste genomsyra musikscenernas verksamhet.

– Scenkonsten måste ifrågasätta gängse roller, normer och maktstrukturer genom medvetna val. Kvinnor och män ska gestaltas på ett mångfacetterat sätt och vår uppgift måste vara att spegla alla sidor av mänskligt liv, säger Ronnie Hallgren.

Trots framgångarna – bråttom rädda norsk film

Norsk film har haft en stark utveckling under de senaste tio åren. Men nu hotar utflyttningen av filmproduktion till andra länder att tömma branschen på kompetens.

Som motstrategi lobbar Norsk filmförbund för införandet av skattemässiga stimulansåtgärder och får stöd av tunga medaktörer.

SVERRE PEDERSEN URSÄKTAR SIG när han anländer lite försenad till vårt möte. Han är ordförande i Norsk Filmförbund och har hastigt fått ta itu med ett ärende där en medlem hotas av sparken. Kärnverksamheten, att företräda medlemmarna genom att sluta bra avtal om löner och bygga upp bättre villkor för jobben, går först. Ett starkt avtal har förbundet också lyckats sluta, ändå hänger orosmoln över dem som arbetar i den prisade norska filmbranschen. Det mörkaste är att produktionerna i allt större utsträckning förläggs utomlands.

– Vi har en kraftig ökning av ”utflaggningen”, hälften av den film som gjordes förra året spelades in i utlandet, säger Sverre Pedersen.

Han menar att det nu gäller att aktivera breda lager av filmbranschen för att synliggöra det arbete som görs och de värden branschen skapar.

De stora framgångarna för Norge som filmland kom med satsningen Kulturlöftet. Det var inför valet 2005 som tre av oppositionspartierna, Arbeiderpartiet, Senterpartiet och Sosialistisk Venstreparti, gick samman för att stärka kulturpolitiken. De vann valet och 2013 uppnåddes det övergripande målet: kulturen fick en procent av statens budget.

Bild ur filmen *De Nærmeste* (eng: *Homesick*) som nyligen gått upp på bioograferna i Norge, i regi av Anne Sewitsky. Filmen tävlade om Dragon Award på Göteborgs filmfestival.

Bild ur filmen "Burning", som blivit en stor norsk succéfilm. I regi av Hallvard Bræning (debuterar som långfilmsregissör), producerad av John M. Jacobsen, Filmkameratene. Filmen fick inget stöd, men lyckades ändå. Filmen har ännu inte fått svensk distribution.

Filmbranschen är mycket starkare idag än 2005. Det kan även avläsas hos Norsk Filmforbund som har vuxit sig tre gånger så stort på tio år och idag har 1 200 medlemmar. Mer pengar gav mer film av kvalitet. Och framgångar, både hos den inhemska publiken och på festivaler ute i världen.

Årets internationella Göteborg Film Festival hade till exempel den särskilda sektionen Nordiskt ljus Norge, med både nya norska filmer och några tongivande klassiker. Skådespelaren och regissören Liv Ullman var hedersgäst och tog emot Nordic Honorary Dragon Award och norska filmer har även tre år i rad, 2012–2014,

vunnit Dragon Award Best Nordic Film, världens största filmpris.

HÖSTEN 2013, TIO ÅR EFTER KULTURLÖFTET, blev det regeringsskifte i Norge. Idag är Thorhild Widvey, Høyre, kulturminister. Hon var olje- och energiminister i en tidigare borgerlig regering och har ett stort engagemang inom idrottsrörelsen.

– Den nya regeringen sa i oktober 2013 att nu skulle den skapa ny filmpolitik, men vad det betyder vet vi fortfarande inte, säger Sverre Pedersen.

Det blev något av en kalldusch när anslagen till film skars ner med 9 procent 2014. Beslutet väckte massiva reaktioner, även i press och hos publiken. Protesterna ledde inte till en full återhämtning, men för 2015 fick filmen i alla fall några procent utöver kompensationer för prisutvecklingen, berättar han.

Sverre Pedersen menar att regeringens projekt är att låta marknaden ta en större roll i kulturen och finansieringen av den.

– Även den förra regeringen ville öka de privata investeringarna i film, men en offensiv statlig investering skulle skapa effekt. Den offentliga finansieringsgraden var vid produktionsbeslut ti-

digare 60 procent. För två år sedan, 2013, var den 47 procent.

Det offentliga filmstödet i Norge är tredelat. En del går till projektutveckling, en del är produktionsstöd och den tredje delen är efterhandsstöd.

– Efterhandsstödet innebär normalt att de som har investerat pengar får tillbaka först, det är ett sätt att eliminera riskerna. Men det innebär stora problem när icke offentliga finansörer säkras först. Det blir så lite kvar för branschen att använda för utveckling. Det gäller även för de produktioner som går bra. Regeringen menar att vi ska sälja mer internationellt och visst, några

Bild ur filmen "Blind" som nyligen hade premiär i Sverige, i regi Eskil Vogt och som fick fina recensioner. Distribueras i Sverige av Triart.

Den norska dokumentärfilmen "Drone" vann pris på Berlinfestivalen.

filmer når ut. För 2013 var exportvärdet för norsk film ungefär 70 miljoner kronor, medan vi producerade spelfilm för nästan en halv miljard, gjorde tv-dramatik för ungefär lika mycket och dokumentärfilm för 200 miljoner kronor. Regeringens hållning är inte en realistisk väg att stärka branschen. I små språkområden som våra är vi avhängiga av en stark statlig anslagspolitik, säger Sverre Pedersen.

ETT POSITIVT FÖRHÅLLANDE ÄR att den norska publiken vill se norsk film. Både på bio och tv. Runt 25 procent av biografernas biljettintäkter handlar om norsk film och även tv har en stark ställning. Men nu produceras alltmer av innehållet i utlandet. En del görs i Irland, men det mesta i östra Europa, där Ungern är allra hetast. Eller billigast, för det är ekonomin som avgör. För att möta den här utvecklingen lobbyar Norsk filmforbund tillsammans med andra aktörer, där även Landsorganisasjonen och de stora arbetsgivarorganisationerna NHO (Næringslivets Hovedorganisasjon) och Virke bidrar med sin tyngd, för att den norska regeringen ska införa skattemässiga stimulansåtgärder. Ungefär som att internationella turister får handla med skattereduktioner.

– Vi föreslår den isländska modellen, som är icke diskrimine-

rande. Det skulle betyda att norska och internationella produktioner behandlas lika.

Sverre Pedersen berättar att det isländska stimulansförordningen ger tillbaka 20 procent av de insatta medlen. Det har lett till en fördubbling av filmproduktionen under de senaste åren.

– Alla tjänar på systemet. Det skapar arbete, det skapar omsättning för servicenäringar, det skapar intäkter för samhället och det skapar turism. Den norska filmkompetensen har ett starkt rykte ute i Europa. Utländska producenter är imponerade av den höga kvaliteten här och att de får mycket ut av lite pengar.

Många kommer till Norge för att producera film, men när de förstår att vi inte har något skattemässigt stimulansprogram går de vidare till andra länder.

Samtidigt försvinner alltså filmjobben i Norge. Sverre Pedersen ser ett accelererande problem där mycket kompetens riskerar att gå förlorad.

– Folk går till andra jobb. De som har jobbat 8–10 år i branschen efter utbildningen orkar inte mer när arbetssituationen är så osäker. Som nyutbildad accepterar du låga villkor, när du närmar dig 30-årsåldern räcker det inte längre. Du vill ha ett ordnat liv.

Filmförbundet har fått signaler om att regeringen planerar att

Siyar virar in kroppen i plast, kryper ner i oljetanken på en lastbil och reser över gränsen mellan Irak och Turkiet. Regissören Hisham Zaman vann Dragon Award best nordic film 2013 med filmen "Before snowfall".

lägga fram ett stimulansförslag i juni. Det skulle då kunna introduceras från 2016. Och det är bråttom för att rädda kompetensen inom norsk film, menar Sverre Pedersen. Ännu finns det chans att locka tillbaka dem som har lämnat branschen, bara det finns ett system som ger stabilitet.

– Filmen är en frilansbransch, där finns ingen arbetsgivare som är intresserad av att satsa på kunskaps- och kompetensutveckling. Att producentföreningen inte har varit en riktig arbetsgivarorganisation hör till problemen. Den inte tagit sitt ansvar, ens för lagstadgade frågor på HMS-området (hälsa, miljö, säkerhet). Vi får hela tiden driva på. Men i år har producentföreningen anslutit sig till Virke, en av de största arbetsgivarorganisationerna, och det tror jag blir bättre.

Om filmförbundet sedan skulle lyckas med kraven på bättre utvärderingar av produktionerna vore det ett viktigt steg framåt. Idag vågar ingen knyta om det som inte fungerar bra, av rädsla för jobben. Målet är att skriva in utvärderingskravet i avtalen, men hittills har producentsidan varit kallsinnig.

– Alla tror att nästa gång går det bra. En illusorisk optimism, som norsk film lever på, säger Sverre Pedersen.

LIS HELLSTRÖM SVENINGSON

Zamans filmer vinner festivalpriser, men har svårt att få finansiering hemma i Norge.

Tuffare för sångsolister på kontinenten

– Det råder stor skillnad på hur gästsolister ersätts för repetitionsperioder i Sverige jämfört med kontinenten, berättar Ann Braathen, agent och vd för Ann Braathen Artist Management.

I FÖRRA SCEN & FILM talade sångaravdelningens ordförande Tove Dahlberg om gästsolisters utsatthet när de jobbar internationellt. Hon påpekade att en sångare i stort sett kan få sparken på ett genrep eller till och med på premiären utan att få ersättning för sitt jobb, att operahuset på kontinenten inte har skyldighet att ge kompensation för nedlagt arbete.

– Det är en förhandlingsfråga mellan artisten och operahuset om vad som är möjligt. Jag har varit med om några tillfällen att någon blivit sjuk, då har man hittat en lösning som är gångbar för båda parter. Men det är långt tuffare inställning ute på kontinenten än i Sverige, fortsätter Ann Braathen som arbetat som agent i 30 år.

I Sverige är situationen en annan, menar Teaterförbundet.

– I de operasammanhang där kollektivavtal finns regleras frågan om ersättning för repetitionsarbete för gästsångare. Om det inte sker kan det drivas som en kollektivavtalstvist. Men då måste enskilde artisten ta kontakt med oss, säger förbundsdirektör Jaan Kolk.

Rädslan för att stöta sig med arbetsgivare gör att inga sångare vågar uttala sig om repetitionsarvoden i sin facktidning.

FLERA TYSKA OPERAHUS betalar en summa per repetitionsdag och i Amerika har fackliga organisationer arbetat fram summa för varje vecka för repetitionstider som ökar eller sänks per år. Men i de allra flesta europeiska länder erbjuds inget repetitionsgehalt alls.

Svenska sångare har gott renommé ut-

omlands och är framgångsrika. Sverige har i förhållande till sin folkmängd lyckats få ut många sångare till övriga kontinenten.

– Faktum är att det blåser hårt ekonomiskt för operakonsten överallt i världen. Arvodena har minskat radikalt de senaste fem åren. Det råder kräftgång!

Ett stort problem för gästartister idag är de EU-regler som gäller när de anställs i andra länder. Det råder ett sammelsurium av begreppen skatt, moms och sociala avgifter, som ofta betyder olika saker beroende på var man jobbar. Det får till följd att utländska operahus faktiskt inte alltid betalar sociala avgifter.

MAGDALENA BOMAN

UusiTeatteri

DYKARE
- om vägen till drömyrket

6 -12 år

17.4 - 9.5

www.uusiteatteri.se

Hälsörfors folkhögskola

Studera i höst?

- Teaterpedagogutbildning inriktning communityteater
- Teater för dig med Asperger

Sista ansökningsdag 5 maj. Läs mer på www.folkis.nu

Hälsörfors folkhögskola
Adress: Klockarv. 16, 712 33 Hälsörfors
Filial: Jordgatan 6, Örebro

REGIONTEATER VÄST

SÖKER
KONSTNÄRLIG LEDARE
TEATER

WWW.REGIONTEATERVAST.SE

HELSINGBORGS
STADSTEATER
SÖKER

MASKÖR
& PERUKMAKARE
FÖR HÖSTEN 2015

FÖR MER INFORMATION
HELSINGBORGSSTADSTEATER.SE

HELSINGBORGS
STADSTEATER

Bara för dig i Teaterförbundet

Se hela ditt
medlemserbjudande
på folksam.se

Förmånliga försäkringar för dig som är medlem

Tillsammans med Teaterförbundet har vi i Folksam sett till att dina medlemsförsäkringar är något utöver det vanliga. Försäkringarna har ett förmånligt pris eller innehåller mer jämfört med om du skulle skaffa dem på egen hand. Du som har ditt hem försäkrat hos oss får även samlingsrabatt på många av våra andra försäkringar.

Du hittar ditt medlemserbjudande på:
folksam.se/teaterforbundet

Folksam
För allt du bryr dig om

Animatören Bahadir tog jobb i spelbranschen

Bahadir Tosun är animatören som tog steget in i spelvärlden.

– På vår arbetsplats råder nybygggaranda. Det är ett äventyr att vara med och utveckla ett spel, säger Bahadir Tosun, creative director och animatör för spelet Adventure Box.

HAPPY L-LORD ÄR ETT NYSTARTAT företag som ville pröva att utveckla sin spelidé genom en crowdfundingkampanj. En beta-version har precis blivit klar och i december lanseras spelet.

– Crowd founding gör det möjligt att testa marknaden direkt. Vi fick snabbt kontakt med 2000 alfa-testare och idag har vi drygt 3 300 testare. Dessa har varit otroligt viktiga för utvecklingen av spelet, säger Janette Jennische på Happy L-lord.

Den svenska spelvärlden håller hög nivå både vad gäller teknik och konstnärlig utformning, menar Janette Jennische, och även om crowd founding-kampanjen inte föll ut som önskat så har bolaget fått kontakt med privata finansörer och en mängd alfatestare. Alfa-testarna står i tätt kontakt med företagets chief technical officer, Rob O'Leary, som skapar kodningen för spelet.

Adventure Box är baserat på så kallade voxlar. Bahadir förklarar att voxlar är en sorts 3D-pixlar och att man kan se det som en form av digitala legobitar. De karakteristiska boxarna i Minecraft är ett bra exempel på voxlar.

SPELET BESTÅR AV TVÅ DELAR. Ena delen heter Adventure Box Maker och är ett slags viralt lego-land, där det är möjligt att bygga egna spel, utveckla egna berättelser och forma karaktärer. Christopher Kingdon, vd för företaget, vill att spelarna ska stimuleras till att skapa på egen hand.

– I den andra delen Adventure Box Player är det möjligt att se vilka spel som spelarna har byggt och själv spela i dem, den delen är gratis. Vill användarna själva bygga spel på vår plattform så får de betala för det, säger Bahadir.

Det finurliga är att det också är möjligt att importera världar från Minecraft för att ha som grund för sitt spel, påpekar Bahadir.

– Det är roligt att få vara med och skapa något nytt. Jag hoppas folk kommer att inspireras av vår plattform. Men att animera för spel är inte samma sak som att animera för film, säger Bahadir.

I en filmproduktion får animatören i det närmaste ta på sig rollen som skådespelare, menar Bahadir, figuren blir nästan som en förlängning av den egna kroppen.

– I spelproduktion är det annorlunda. Jag vet vilka animationer som kommer att behövas, min uppgift blir att bygga ett arkiv

av specifika rörelser, som gång och sprint till exempel. Ytterligare en skillnad är att det jag animerar för spel i stort sett kan hamna på en annan animatörs bord redan dagen efter att den är gjord, tillägger Bahadir.

Att animera för spelvärlden är inte en personlig upplevelse på samma sätt som i film utan snarare resultat av en gruppinsats, menar han. Glädjen består i att det är ett tajt gäng där alla är delaktiga i processen.

Under senare år har det blivit allt svårare att försörja sig på att göra animationer enbart för film i Sverige. Arbetstillfällena har försvunnit till Asien, där arbetskraften är billigare och duktiga svenska animatörer kämpar för att överleva – de söker sig till England eller USA för att kunna fortsätta jobba med film.

– Nu för tiden är efterfrågan av mångsidiga personer större än de som fördjupat sig inom ett område. Jag är väldigt glad att jag är en av dem som får jobba som animatör inom spelbranschen. Här får jag ge liv åt och skapa karaktärer, välja färger och forma miljöer. Och jag blir uppskattad för mina kunskaper, säger Bahadir, som gjort ett antal egna kortfilmer och jobbat som animatör inom film-, reklam- och dataspelbranschen i många år.

MAGDALENA BOMAN

Namn: Bahadir Tosun.

Född: 1973, kom till Sverige 1996.

Utbildning: Har genomgått en fyraårig 2D-animationsutbildning i Turkiet, samt en karaktärsanimationsutbildning i 3D i danska Viborg.

Gör: 2D och 3D-animationer för film, reklam och dataspel. Fick pris för sin kortfilm "Gränser".

Inspireras av: Glen Keane, Richard Williams, Don Bluth och E. Tahsin Özgür.

Svensk Scenkonst bromsar kompetensutvecklingsprojekt

I juni förra året avslutades projektet kompetensutveckling Kulturkraft Stockholm.

Nu finns det planer på att fortsätta, men Svensk Scenkonst tvekar till att vara medfinansier. Det gör att besked om kompetensutveckling dröjer.

DE TIDIGARE Kulturkraftsprojekten i landet var finansierade av Europeiska Socialfonden och genomfördes av Trygghetsrådet, TRS, på uppdrag av Svensk Scenkonst, Teaterförbundet och Federationen Svenska Musiker.

Projektet i Stockholm avslutades i juni förra året men TRS har undersökt möjligheterna att genomföra ett nytt Kulturkraftliknande interregionalt projekt i Stockholm-Mälardalen. Det finns även planer på att på sikt genomföra ett nationellt projekt för kompetensutveckling.

– I dagsläget är Scenkonstallianserna, Centrumorganisationerna för teater, dans, film, musik och dramatik samt Filmregion Stockholm-Mälardalen, Film & Tv-producenterna, Svenska Filminstitutet och Sveriges Television beredda att skjuta till pengar till ett nytt projekt för kompetensutveckling. Även landstingen i Stockholm och Mälardalen har visat intresse av att stödja en eventuell fortsättning, men de vill se att även institutionerna är delaktiga innan de fattar beslut, säger Maria Rydén, tidigare verksamhetsledare för Kulturkraft Stockholm, som nu arbetar för TRS med att undersöka förutsättningarna för Kulturkraft att fortsätta i någon form.

Men Svensk Scenkonst efterlyser tydligare fakta och utvärderingar från de tidigare projekten i landet.

– Efter 80 miljoner satsade kronor råder det fortsatt oklarhet kring resultatet av Kulturkraftsatsningarna. Det saknas statistik om huruvida satsningarna verkligen har lett till ökad anställningsbarhet inom

gruppen frilansare, som har varit ett av huvudmålen, hälsar Ulrika Holmgaard, vd för Svensk Scenkonst via mejl.

Holmgaard framhåller att Svensk Scenkonst har kompletterat med egna undersökningar ”för att få en bredare syn på behoven”.

– Det vore välkommet om våra konstnärliga och tekniska högskolor återinförde kompetensutvecklande vidareutbildningar inom sina respektive områden. Dessutom konstaterar vi att det nya pensionsystemet som parterna precis är på väg att sluta innebär ett unikt omställningssystem som kommer att inkludera även frilansare, till skillnad från det gamla system som vi är på väg att lämna, poängterar Ulrika Holmgaard.

TEATERFÖRBUNDETS förbundsdirektör Jaan Kolk menar däremot att de samlade utvärderingar som gjorts av Kulturkraftprojekten tydligt visar på positiva effekter.

– Förutom att den individuella kompetensutvecklingen förstärkts har vi kunnat se att kulturkraftprojekten också gett en massa synergieffekter. De har exempelvis underlättat erfarenhetsutbyten, bildandet av nya nätverk och gränsöverskridande projekt. Dessutom har verksamheterna gynnats och fått ett större rekryteringsunderlag genom att de fått bättre kännedom om den kompetens som både verksamheter och enskilda individer besitter, säger Jaan Kolk.

Han framhåller också att det vilar ett tungt ansvar på alla parter i branschen för

att bygga en ny och strukturerad plattform för kompetensutveckling. Därför är Svensk Scenkonsts hållning oroande.

– Om man nu försitter möjligheterna att bygga vidare på Kulturkraftsprojekten är det framför allt frilansarna som blir förlorarna, säger Jaan Kolk.

GERTRUD DAHLBERG

✓ Kulturkraft Stockholm har varit ett kompetensutvecklingsprojekt som har pågått i Stockholms län under perioden mars 2012–juni 2014.

✓ Projektet har finansierats av Europeiska Socialfonden och genomförts av Trygghetsrådet TRS på uppdrag av Svensk Scenkonst, Teaterförbundet och Federationen Svenska Musiker.

✓ Målgruppen har varit individer och organisationer som är professionellt verksamma inom scen, ton, film/tv och interaktiva medier. Det har funnits andra liknande kompetensprojekt i landet. Också Kulturkraft Syd är nu avslutat. Däremot fortsätter Kulturakademin Trappan i Västra Götaland (www.kulturakademintrappan.se) sin verksamhet.

✓ Samtliga aktiviteter i Kulturkraft-projektet har utvärderats och projektens totala innehåll och genomförande har också studerats och utvärderats av olika följeforskare.

✓ Läs mer: www.kulturkraftsyd.se och www.kulturkraftstockholm.se.

Nya berättelser och gestaltningar i spelen

DET REGNAR, BLÅSER OCH ÄR MÖRKT. Jag skälver av kylan och chocken från kraschen börjar sjunka in. Var är jag? Vart ska jag?

Fast det är ju inte jag. Det skulle kunna ha varit jag – men på skärmen är det en hjältinna, en äventyrare, en människa och en legend. Lara Croft! Det är en samling ettor och nollor i en enorm väv av kod som kommer till liv och som, för första gången för mig, förefaller mänsklig. Lara Croft har gått från en objektifierad schablon till någon jag kan relatera till. Till någon som faktiskt skulle kunna vara på riktigt, kanske till och med en vän.

Det händer något i spelvärlden, de senaste fem åren har tekniskryt över polygoner, prestanda och grafik fått ta steget tillbaka för att släppa fram ett nytt berättande. Nya gestaltningar. Och därmed nya sätt att uppleva ett spel.

Äntligen.

För vi spelare har längtat. Längtat efter någon att knyta an till, efter mänsklighet att känna igen oss i. Förra månaden släpptes första avsnittet av spelet "Life is Strange", där du i jakten på klarhet kryssar mellan jämnåriga elever i soldränkta skolkorridorer, tar selfies och pratar film med polare. En tonårssaga som påminner mer om en spelbar indiefilm än spel som vi känner dem. En vardag, karaktärer som är mer än ytliga schabloner – en skärva ur ett liv helt enkelt.

Stegen mot denna nya våg, där spännande manus och intressanta gestaltningar får utrymme, hade inte kunnat tas om man

inte tittat utanför spelutvecklarlådan – mot annan kultur, mot personer med annan bakgrund och tagit hjälp av de som har väskan full av kunskap från film och scen. Att vidga vyerna och få mångfald i form av erfarenheter från olika kulturella sfärer har gett oss en spelvärld som vågar stå fast vid visioner bortom polygoner och gameplay.

Vi har stora speltitlar som har mod att utforska vänskap. I det postapokalyptiska "Last of Us" är det relationerna, storyn och huvudpersonerna som håller en trollbunden. Inte att smyga och ta sig levande förbi de svampsmittade zombieaktiga varelserna, de som en gång var människor och som nu mest vill äta upp en. Det är förstås en lång väg att vandra och inte är den rak heller. För mitt i all denna yra över att spelvärlden äntligen har skiftat fokus och vågar berätta historier som ska få oss att känna, så får man inte glömma bort grunden i mediet. Det som skiljer det från andra typer av berättande: interaktiviteten.

Att balansera vurmen och möjligheten för gestaltning och berättande, och samtidigt utveckla sättet man kan spela är nyckeln till att driva mediets utveckling framåt. Nyckeln till att vi får fler spel som utmanar, roar, oroar och får oss att tänka och känna.

SUSANNE MÖLLER

SPELRECESENTFRILANS

Susanne Möller recenserar spel för Dagens nyheter, driver en blogg och utsågs till Årets spelare år 2012.

För oss är det viktigt att du känner dig trygg när du letar efter ett nytt jobb!

Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring. Det betyder att vi ersätter dig för den tid du letar efter ett nytt jobb.

Som medlem i Unionens a-kassa får du ersättning för den tid du är arbetslös och söker arbete aktivt.

Det finns särskilda regler vid arbetslöshet för kulturarbetare och vi kan din bransch!

Medlemskapet kostar 97 kr i månaden!

För att bli medlem behöver du skicka in en inträdesansökan och styrka att du arbetar, eller senaste arbetade, inom området kultur.

För rätt till inkomstrelaterad ersättning behöver du ha 12 månaders medlemskap. Därför är det viktigt att du försäkrar din inkomst i god tid.

Kontakta oss: Du är alltid välkommen att höra av dig till oss om du har frågor.

Ring oss på kultursektionen, mellan kl. 09:00 - 11:00 på 0770 - 77 77 88 och välj knappval 4 eller skicka ett mail till kultursektionen@unionen.se

Mer information hittar du på vår webbplats, www.unionensakassa.se/kulturarbete

UNIONEN
A-KASSAN

Hald punkterar myten om att skådespeleri inte går att tala om

Vilka utmaningar möter skådespelare som spelar för barn och unga? Hur förhåller vi oss till dem?

Frågorna ställer sig Niklas Hald som disputerat vid Universitetet i Nordland. Avhandlingen är en hyllning till skådespelarkonsten och samtidigt en sorgesång över en ganska ensam verklighet.

Niklas Hald i
"Mannen med den
olydiga kroppen".

NIKLAS HALD, MED MER än 25 års erfarenhet i skådespeleri, har gjort ett forskardyk. Att kontinuerligt arbeta mot unga innebär ofta "närkontakt av tredje graden" vilket i sin tur reser en vilja att få veta varför, hur och varthän?

Det viktigaste med avhandlingen är dock att den så väl belyser alla skådespelares arbete.

Skådespelaren Gunilla Röör har fördjupat sig i materialet:

– Det är fantastiskt med en praktiker som formulerar sig utifrån en gedigen empirisk kunskap. Det öppnar dörrar. Niklas vet exakt vad han talar om och han må ta avstamp i teater för unga, men det är imponerande hur väl det går att generalisera hans tankegångar till allt teaterarbete. Det är betydelsefullt.

Så uppskattar Gunilla Röör avhandlingens lätta tilltal:

– Det är verkligen på tiden att konstnärlig forskning kommit till stånd. Men för den skull ska vi inte härma andra akademier med deras fikonspråk. Avhandlingens styrka är den lödiga beskrivningen av våra villkor.

I sitt avslutande kapitel "Min metod", beskriver Niklas Hald sitt tillvägagångssätt så här: "Jag har mina egna erfarenheter och mina tankar kring det arbete jag utför ensam och tillsammans med andra. Genom att göra nedslag i specifika händelser från min karriär har jag lyft fram dilemman, exempel på svårigheter och utmaningar i skådespelarens arbete. För att inte fastna i det egna har jag intervjuat andra samt läst de texter som trots allt finns om skådespelarens arbete med barn- och ungdomsteater..."

Detta har Niklas Hald sedan kombinerat med studier av praktisk kunskapsteori, vetenskapsfilosofi, professionsidentitet, kvalitativ och kvantitativ metod. Resultatet har blivit en beskrivning av skådespelarens publikmöten men i lika hög grad av aktörens möten med sig själv. Allt kantat av en rad ofta smärtsamt lärorika tillkortakommanden. Här stöts teori mot praktik och vice versa.

Avhandlingen är en hyllning till skådespelarkonsten och sam-

tidigt en sorgesång över en, trots allt, ganska ensam verklighet. En ensamhet Gunilla Röör för egen del känner sig främmande inför:

– För mig är en viktig anledning att arbeta med teater just att jag får skapa tillsammans med andra och ingå i en ensemble.

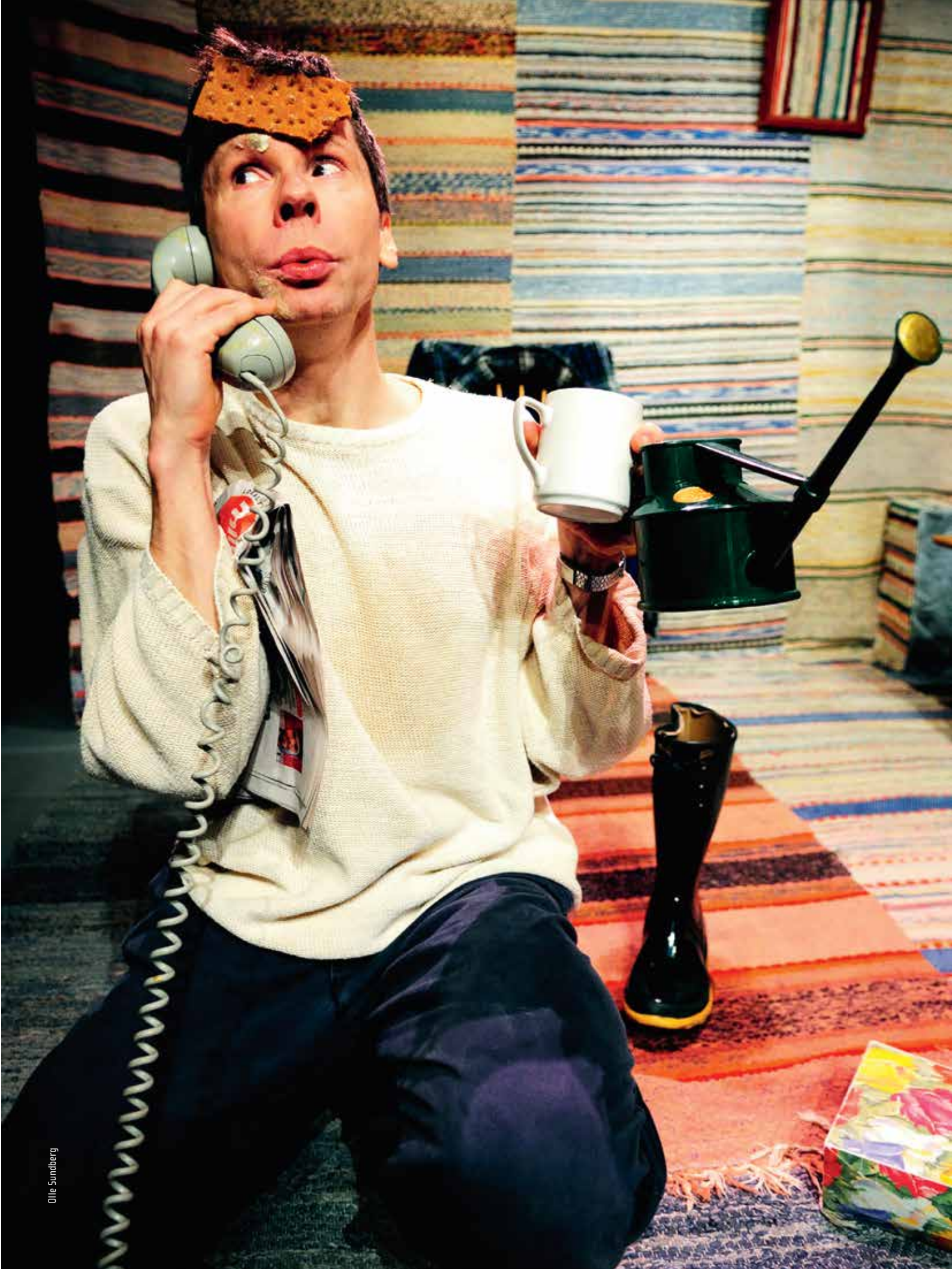
Att omges av kollegor är dock inte alltid "teatersolisternas" vardag. Niklas Hald själv skrattar lite och inflikar att en kommentar han fick vid disputationen vid Universitetet i Nordland i Norge, var att avhandlingen beskrev "den ensamme hjälten".

– Kanske kan man läsa den så men självklart handlar mycket av vad jag beskriver också om interaktionen i en ensemble. Fast jag har medvetet valt att utgå från mitt eget perspektiv och avstått från att analysera andras arbete. Någon ensam hjälte är jag knappast men ofta har jag, rent faktiskt, varit ensam på scenen, som till exempel i "Mannen med den olydiga kroppen" och i "Nasse hittar en stol".

– Mannen med den olydiga kroppen är dessutom en föreställning som jag återkommit till och spelar igen. Det är en utmaning, efter att ha satt punkt för min avhandling, att nu i praktiken tvingas testa om de förhållningssätt jag talar om med studenterna på StDH, och de slutsatser jag kommit fram till i min forskning, verkligen håller. Jag måste utmana mig själv och driva arbetet vidare. Upp till bevis!

– Och apropå "ensam hjälte", ett krux för oss som spelar ute i skolorna, är att det ofta är omöjligt för oss att hitta en egen vrå.

Skådespelare som aldrig har någonstans att dra sig undan, som sällan har mer än någon knapp meter till sin publik, som ofta överraskas av märkliga incidenter: exempelvis en arg lärare som stänger av strömmen, elever som lägger sig på golvet, oförvägna kommentarer och avbrott på känsliga ställen... Men ändå, den euforiska känslan när kommunikationen funkar. När ett litet blygt barn plötsligt börjar skratta med hela ansiktet.

Erika Häll

Niklas Hald som Jago och Pierre Tafvelin som Othello.

Olle Sundberg

Niklas Hald | Mannen med den olydiga kroppen.

När en hormonstinn högstadiespublik stillnar i koncentration, när skuldfrågan i "Othello" oväntat får en oanad vinkling i det efterföljande samtalet.

– Det är underbara ögonblick som synliggör min och ensembles förmåga att kommunicera och förmår vända en förutfattad mening. Att just det här är magiskt, att det känns djupare och mer genomgripande än att spela för en artig vuxenpublik, om det vittnar många jag talat med.

Men visst finns en ensamhet.

– Vi som arbetar så här tänker väl alla av och till att "här står jag och spelar och ingen bryr sig".

Med "ingen" menar Niklas Hald avsaknaden av att ingå i ett större kulturellt samtal.

– På en stor institution blir du regelmässigt sedd både av kollegor och medier. Som frilansade skådespelare ges sådana tillfällen nästan uteslutande på teaterbiennalen och Bibu. Men nog är det konstigt att jag till exempel kan bli engagerad för att spela för alla sjuor i en kommun, en otrolig stor publik sammantaget. Ändå diskuteras sällan en sådan föreställning offentligt.

Men teater i skolan, kanske är det dags att hitta nya sätt att möta unga? Det är i varje fall en reflektion Gunilla Rööf gör.

Niklas:

– Ja så kan man fundera men det är inte min åsikt. Jag har genomgått olika faser: som ung nyutbildad fylldes jag av skräckblandad förtjusning. Småningom började jag tröttna men så nu, nu är återigen arbetet i skolan väldigt stimulerande. Som komplement, vi måste också bjuda in publiken till teaterhusen. Och ska jag spela i skolan vill jag göra det i klassrum, inte i en stor ekig aula. DET om något är undermåligt! Men att komma som

gäst till ett klassrum och i bästa fall lyckas skapa en total överenskommelse, bygga teater med tre stolar, det är faktiskt en optimal upplevelse.

Men som sagt, Niklas liksom varje skådespelare, känner sig ibland otillräcklig. En rädsla för att inte nå fram till publiken, för att misslyckas i egna och kollegors ögon, för att sluta utvecklas, för att av olika skäl "bli bortglömd" och därmed få svårt att hitta jobb. För den som just avslutat ett stort forskningsprojekt infin- ner sig också en tomhet. Och nu då?

– Det har vi att leva med. För mig personligen vore det ideala att fortsätta att utveckla mitt skådespeleri och samtidigt under- visa, föreläsa och gå vidare i min undersökning av skådespeleriet som konstform. Så här långt är jag väldigt nöjd med att ha punkterat myten om att "skådespeleri det är så svårt så det kan vi inte ens prata om". Visst, hela frågan är komplex men det är viktigt att problematisera och skapa en vana att reflektera kring vår profession. Teaterkonst är så mycket mer än något vi "bara känner".

PIA HUSS

✓ Niklas Halds avhandling heter: Skådespelaren i barnteatern. Utmaningar för oss som spelar för barn och unga. En doktorsavhandling i praktisk kunskap". Niklas Hald disputerade den 16 januari 2015 vid Senter for praktisk kunnskap på Universitetet i Nordland, Norge.

✓ Ytterligare en avhandling om skådespelarens arbete har presenterats från samarbetet mellan Universitetet i Nordland och StDH i Stockholm: i juni 2012 kom Maria Johanssons "Skådespelarens praktiska kunskap".

"The truth is that acting for children is far more difficult than acting for adults. I always tell my actors, on the first day of rehearsal, that this will probably be the most difficult job they will ever do, including Shakespeare. The dedication and energy they will be expected to give will be enormous. The volatility of the audience ...makes every performance a challenge."

David Woods, dramatiker och regissör i "Theatre for Children"

På bild: Niklas Hald i "Nasse hittar en stol"

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Aktuella utlysningar inom teater, dans och film:

INTERNATIONELLT KULTURUTBYTE

– söks om du har en inbjudan för ett utbyte i utlandet eller vill bjuda in någon till Sverige

RESEBIDRAG

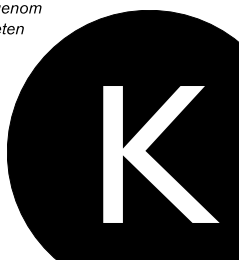
– söks för resa på eget initiativ som t ex research, fortbildning eller arbete

DANS: INTERNATIONELLT STUDIO-STIPENDIUM I STOCKHOLM

Sista ansökningsdag 4/5 (pappersansökan 27/4)

Konstnärsnämnden är en statlig myndighet som främjar konstnärernas och konstarnas utveckling såväl genom fördelning av bidrag som andra åtgärder. Myndigheten analyserar och sprider kunskap om konstnärernas ekonomiska och sociala villkor samt bevakar löpande trygghetssystemens utformning och tillämpning i förhållande till konstnärligt arbete.

www.konstnarsnamnden.se
08-506 550 00

NORRDANS söker BELYSNINGS- MÄSTARE

Från hösten 2015
Sista ansökningsdag 25/4
Mer information på
norddans.se/lediga-jobb

Filmskaparlinjen
Nya perspektiv
Ettårig eftergymnasial utbildning, helfart

Teaterpedagog
Tvåårig eftergymnasial utbildning, helfart

www.marieborg.net

MARIEBORG
FOLKHÖGSKOLA OCH KONFERENS

TEATERLINJEN

TeaterAlliansen anställer fler skådespelare

TeaterAlliansen är ett bolag som ägs av Svensk Scenkonst, Teaterförbundet och Trygghetsrådet TRS. TeaterAlliansen har som uppgift att ge grundanställning till frilansande skådespelare på det offentligt stödda teaterområdet. Bolaget finansieras genom statliga bidrag och har i dag 130 skådespelare anställda.

TeaterAlliansen har, genom utökade statliga bidrag, fått möjligheten att anställa fler skådespelare och har därför beslutat att genomföra en ny anställningsomgång under 2015. Det betyder att cirka trettio frilansande skådespelare kommer beredas anställning på samma villkor som gäller för övriga av bolaget anställda skådespelare. Anställningen för de antagna beräknas påbörjas den 1 september 2015.

De anställda tar tjänstledigt för arbete hos andra arbetsgivare på teaterområdet. Har du redan en frilansanställning eller har träffat ett framtida frilanskontrakt som skådespelare är det alltså inget hinder för anställning hos oss.

Grundkraven är att den sökande ska:

- ha frilansat de senaste tre åren och under den tiden ha haft anställning inom yrket minst tolv månader
- under de senaste femton åren ha haft minst fem års sammanlagd anställning vid teatrar med statligt bidrag antingen institutionsteatrar eller fria teatrar.

Obs! Sista ansökningsdag är
söndagen den 31 maj 2015.

Vill du söka?

Mer information om verksamheten och formerna för ansökning finns på vår hemsida: www.teateralliansen.se. Tidigare ansökningar finns kvar i vår databas. Du, som vill söka igen, kan gå in och komplettera din tidigare ansökan.

TeaterAlliansen, Kvarnholmsvägen 56, 131 31 NACKA
Telefon: 08 - 452 21 20

E-post: teateralliansen@teateralliansen.se
Hemsida: www.teateralliansen.se

SCENKONST BIENNALEN

Malmö 26–31 maj 2015

Scenkonstbiennalen arrangeras av Teaterunionen – Swedish ITI i år samarbete med värdarna; Malmö Opera, Malmö Stadsteater och Skånes Dansteater. Vård för studentföreställningarna är Teaterhögskolan i Malmö.

2015 presenterar Scenkonstbiennalen sitt mest omfattande program någonsin. Totalt nära tvåhundra programpunkter med trettiofyra föreställningar och ett seminarieprogram som behandlar högaktuella frågor kring scenkonstens villkor, varande och framtid.

På scenkonstbiennalen.se kan du ta del av hela programmet, köpa Biennalpass och boka biljetter. Sista dag för anmälan är 20 april. Vi ses i Malmö!

teaterunionen

www.teaterunionen.se // info@teaterunionen.se // 08-462 25 30

Anna Vnuk får TCOs kulturpris

TCOs kulturpris samt kulturstipendium går i år till två personer inom scen- och filmkonsten: Koreografen, dansaren och regissören Anna Vnuk samt filmregissören och debutanten Maximilien van Aertryck.

ANNA VNUK HAR tilldelats TCOs kulturpris 2015, på 50 000 kronor, för "ett gränslöst, modigt och personligt konstnärskap".

– Vilken tur jag har att få en sån här överraskande extrabonus. Och vilken fin motivering! Pengarna betyder mycket för mig som frilans. Summan blir en liten buffert och en trygghet som gör att jag kan fortsätta att jobba på och pendla mellan olika uppdrag. Men visst ska jag göra något roligt bara för mig själv också. I sommar tänker jag vara ledig länge med barnen, säger Anna Vnuk som tog emot prissumman samt diplom efter sin föreställning "Möta hösten" på Dansens Hus.

Även Maximilien van Aertryck var med vid samma tillfälle och tilldelades TCOs kulturstipendium 2015, på 25 000 kronor, med motiveringen: "För ett moget berättande med okonventionella perspektiv" och en berättarkonst som är "lika diskret som berörande".

– Fantastiskt! Stipendiet ger mig energi och drivkraft att fortsätta arbetet med mina kommande två kortfilmer, om makens spelrum, som är uppföljaren till min första film "Punkt 9: val av andre vice talman", säger Maximilien van Aertryck som i vår blir klar med sin master i film vid Akademien Valand i Göteborg.

GERTRUD DAHLBERG

BOKANMÄLAN

"Drama! - tre svenska pjäser" ger bredd, djup och höjd

Tre unga nutidsdramatiker – födda mellan 1976 och 1980 – i lika många dramer med tre temperament. Så kan i korthet pjäs-samlingen Drama! – Tre svenska pjäser (Atlas) sammanfattas.

Samtidigt slår det mig, när jag läst de 226 sidorna innanför de röda bokpärmarna, hur många ämnen och perspektiv som ryms där; till vilket även ska läggas respektive pjäsförfattares utgångspunkt och hållning för sitt drama. Här finns bredd, djup, och höjd.

Om Marcus Lindeens undersökning av människans förhållande till djuret i Djur som dör är kalejdoskopiskfilosofisk och analytisk, så slår America Vera-Zavala an en poetisk ton i sitt monologporträtt av författaren Sara Lidmans liv i Starka kvinnor pinkar stående, medan Mattias Brunn i Järnnatt använder jargongtypiskt språk i diskbänksrealistisk miljö.

Tre pjäser som om än med motiv långt ifrån varandra så varierade på ett och samma tema: att vara människa. Samlingsnamnet "svenska pjäser" kan man dock fundera över?

America Vera-Zavala hittar utifrån sin latinamerikanska bakgrund i Sara Lid-

man, och hennes västerbottniska byperspektiv i Missenträsk, "en svensk Gabriel García Márquez, en latinamerikansk röst där mitt i snön".

Marcus Lindeen tar i sin pjäs visserligen avstamp ibland helyllesvenska Kling- & Klangpoliser för att sedan mellan akterna osökt förflytta läsaren/publiken tillsammans med schimpansen Lucy till både Wisconsin och Senegal för att sluta dramat på en obebodd ö i Gambiafloden. Mattias Brunn har valt ett lätt igenkännbart svenskt villaområde som spelplan för sin pjäs, men Järnnatts "undersökning av mansnormen och dess kopplingar till aggressivitet, hämnd och våld" begränsar sig inte till nämnda villaområde där Leo, Jonathan och Boel har sina hemmahögheter. Istället tillåts de klichétecknade rollerna gå utanför både sig själva och miljön.

Att publicera drama i pocket är rätt tänkt. Om läsning oftast är en ensam, inre, tyst erfarenhet – vilket de här dramerna absolut lämpar sig för – så kan pjäsläsning förhöjas genom högläsning tillsammans med andra. Och med lite tur sätts pjäserna sedan upp på en scen nära dig.

GERT LUNDSTEDT

Replik till 2-15:

"Kära Maria Wärmel!

Jag blir både rörd och berörd av ditt modiga rop på förståelse. Aldrig någonsin i mitt långa skådespelarliv har jag ens snuddat vid tanken att rörelsehindrade kvinnor och män skulle vilja bli skådespelare. En rullstolsbunden skådespelare? Finns det roller för dessa?

I skrivande ögonblick kommer jag bara på en och det beror förmodligen på att jag själv spelade honom en gång på Stadsteatern i Uppsala – nämligen Gubben Hummel i "Spöksonaten". Visst har både Shakespeare och Strindberg skrivit om puckelryggiga kungar och haltande snickare men mig veterligt har dessa aldrig spelats av skådespelare med funktionshinder.

Herre gud, Maria! Vad skulle en kreativ och fantasirik regissör inte kunna åstadkomma med Hamlet till exempel om hen försåg kungligheter och hovfolk på Kronborgs slott med rollatorer, käppar och rullstolar?

Thorsten Flinck skulle förstås registrera. Det finns förmodligen ingen annan regissör i Sverige som inte skulle säga att projektet är dömt att misslyckas, att idén är idiotisk eller att det är en oförsämdhet mot alla rullstolsburna och rörelsehindrade människor i landet!

Nej, jag ger upp tanken. Men är motståndet från reaktionära, gammeldags teatermänniskor så stort? Är vi inte mogna för den sortens djärva grepp? Vi kanske skulle kunna vända oss till Radioteatern?

Det är obegripligt att denna inte använder sig av skådespelare som du till exempel? Du vill ju göra det du älskar och är bra på, det som tändar en gnista hos dig? Du vill bli ihågkommen för starka rolltolkningar och förmågan att trollbinda en publik.

Nej, vi skippar den tanken också, för det är ju på scenen du vill stå.

Kanske någon regissör inom film eller teater har läst din artikel och får en idé om att spela Medea, Ofelia eller Nina i rullstol? Jag hoppas innerligt det.

Du är ung, ditt leende är vackert, dina ögon pigga och ditt hårsvall enormt. Och finns det inte roller för en ung skådespelerska som sitter i rullstol så får man väl skapa sådana då.

Vad är det som säger att Nina inte var lite rörelsehindrad? Eller att Hedda Gabler inte satt i rullstol? Det står ingenting om att hon inte gjorde det! Jag tror faktiskt att Ibsens mening var att Hedda skulle sitta i rullstol!

Varmt lycka till Maria! På och utanför scenen.

FREDRIK OHLSSON

Vill du kommentera innehållet i Scen & Film? Mejla redaktionen på: magdalena@mboman.se

Sonja glöder envist för "torra frågor"

– Hösten 2011 tyckte jag det var min tur att dra lasset. Ska det ske en förändring i det som är våra gemensamma ansvarsfrågor, exempelvis arbetsro, trygghet och att kunna planera våra liv i vardagen, så måste vi dela på jobbet.

Skådespelaren Sonja Lindblom brinner inte för någon stor sak – hon glöder envist för många.

JUST NU JOBBAR Sonja Lindblom på Sagohuset i Lund som inlett ett stort samarbete med Helsingborgs stadsteater och föreställningen "Den besynnerliga händelsen med hunden om natten". Likt många andra frilansare varierar uppdragen. Hon jobbar både på institutioner, i frigrupper och med dans och film. Snart ska hon rusa iväg till en utbildning.

– Jag gillar det faktum att fackligt arbete är ett långsiktigt och långsamt jobb. Jag tycker det är skönt att få lägga de där personliga konstnärliga aspekterna åt sidan och fokusera på de där lite torrare frågorna.

Hon har engagerat sig i mer lokala fackliga frågor i Malmö och Lund där hon verkar.

– I Malmö finns det många fria grupper som får stöd för att arbeta, men det är för trångt. Det finns för få spelplatser. Man kan ha en jättebra pjäs, en fantastisk ensemble, och fått pengar, men vi får inte plats någonstans. Så vi har startat en samarbetsgrupp här nere för att se hur vi kan lösa problemen. Vi har tittat på olika lokaler tillsammans med kulturnämndens ordförande. Vi har haft en öppen dialog med tjänstemännen på kulturförvaltningen och det har varit jättebra. Men vi har inte löst problemen än.

Det har varit den mest specifika frågan i Skåne. Skådespelaravdelningen har också diskuterat auditionsfrågan.

– Auditions är ju inte så vanligt på skådespelarsidan, men vi har velat lyfta den frågan eftersom vi vill att det ska bli enklare för skådespelare, speciellt för sådana som utbildat sig på andra håll i världen att få en chans att komma in på arbetsplatserna. Frågan är då hur och vilka riktlinjer vi ska ha för att arrangera en audition på ett bra sätt. Och göra det till ett verktyg för att komma förbi informella ansökningsvägar. En slags lathund för att formalisera nya vägar in till teatrar.

Avdelningen försöker också titta på begreppet avancerad statister – men det är en stor och långsam fråga. Likaså arbetar de med pensionsfrågan, planerar en kommande skådespelarenkät och tänker se över Artistkatalogens utseendekriterier.

– Mitt mål är väl att våra medlemmar ska kunna vara starka i sitt arbete, att de inte ska behöva backa från sina kollektiva avtal. Det måste finnas en arbetsordning. Frågan om avancerade statister är inte alls oväsentlig i det sammanhanget eftersom dessa dumpar våra löner.

Att de fasta ensemblerna krymper är också ett problem som skådespelaravdelningen engagerar sig i.

– Som frilansare är du ju väldigt utsatt. Man måste hela ti-

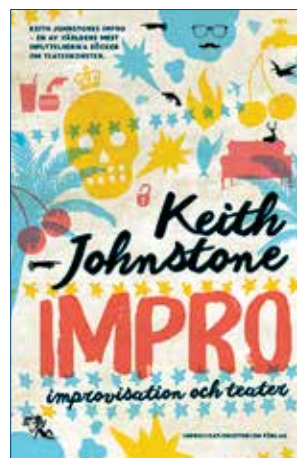
den jaga jobb och det blir allt svårare för oss att ställa krav. Är du obekväm får du inte komma tillbaks till en arbetsplats. Det är en fråga som vi ska lyfta på årets biennal, och som är en slags uppföljning på ett tidigare seminarium vi kallade för Tystnadens kultur. Det är en ständigt brinnande fråga.

Skådespelaravdelningen vill utforska vilken makt de som yrkesgrupp egentligen har att påverka detta med att en tystnadens kultur brett ut sig på teatrar, som en följd av att allt fler blir frilansare och att ensemblerna krymper.

– Hur kan vi då behålla vår personliga och konstnärliga integritet och makt? Hur stärker vi vår yrkesgrupps position? Och hur håller vi vår kreativitet, vår konstnärlighet och våra visioner till liv? Vi hoppas att ha fördjupande och inspirerande samtal på biennalen med paneldelegater och åhörare om vår egen konst. Det handlar om hur vi ska överleva i ett allt för ofta opersonligt vinstdrivande klimat, avslutar Sonja Lindblom.

MAGDALENA BOMAN

- Den 28 maj klockan 10.00 håller Skådespelaravdelningen årsmöte på Teaterbiennalen i Malmö. Seminarium direkt efter: Fokus på Self-taping med Anja Schmidt. Ett nytt sätt att skapa sin egen filmcasting till produktionsbolag, regissörer och andra arbetsgivare.
- Den 29e maj klockan 11.00 anordnar avdelningen seminariet: "Tystnadens kultur – den makt vi har".

På svenska igen!

IMPRO

Keith Johnstone

Nytt förord - Nytt förlag

IMPROVISATIONS
STUDION FÖRLAG

www.improvisationsstudion.se

Förbundsnytt

Ny lönestatistik för institutionsteatrarna

Nu kan du ta del av den senaste lönestatistiken på institutionsteaterområdet för år 2014. Statistiken bygger på individuella löneuppgifter från 3 962 personer.

Enligt Teaterförbundets kollektivavtal ska arbetsgivarorganisationen Svensk Scenkonst ta fram lönestatistik från teater-, dans- och musikinstitutioner varje år. I lönestatistiken hittar du bland annat medianlönerna för alla yrkesgrupper. Du kan ladda ner statistiken genom att logga in på Mina Sidor på teaterforbundet.se.

Lär dig mer om facket

Teaterförbundet har tagit fram en webbutbildning om fackligt arbete.

Utbildningen riktar sig främst till dig som är eller ska bli förtroendevald i någon av förbundets avdelningar eller råd. Men alla som vill lära sig mer om Teaterförbundet och vad det innebär att arbeta fackligt kan gå utbildningen. Den är öppen för alla! Utbildningen finns på: kurs.teaterforbundet.se

Stöd Roozbeh Janghorban

Teaterförbundet protesterar mot avvisningen av Roozbeh Janghorban, en regimkritisk dokumentärfilmare som sökte asyl i Sverige 2012, men fick avslag. Sedan dess har det pågått en juridisk process som nyligen utmynnade i ett avvisningsbeslut från Migrationsöverdomstolen.

Skälet uppges vara att bevisen för att han skulle vara eftersökt av de iranska myndigheterna är otillräckliga. Detta trots att Reportrar utan gränser ställt sig bakom hans asylansökan och själva gjort en oberoende undersökning som styrker uppgiften att han som regimkritiker riskerar livet om han återvänder.

Du kan visa ditt stöd och skriv under mot den rättsvidriga utvisningen av Roozbeh Janghorban på change.org.

Staden som scen

Jag har funderat på vem denne Tuomo Haapala är, som på våra årsmöten ställt de kloka frågorna och sedan stått tyst och iakttagit.

Vi var många nyfikna på Stallet, denna februarikväll, när han på ett medlemsmöte i samarrangemang mellan SRF och STTF presenterade sina intressväckande projekt. Han gör det många andra inte vågar – nämligen att ta en hel stad i besittning och skapa teater. Staden som scen! Alla har råd att gå! Alla kan vara med! Så fascinerande det är när en person på ett fantasiberikande sätt presenterar 23 år av sitt storslagna arbete med att förvandla små och stora städer till levande konstverk. Läs hans bok *Staden som scen* – samarbete och fantasi, så förstår du mer vem denne Tuomo Haapala är.

Judit Benedek
ordförande Svenska regissörsföreningen

En dag i jouren

En medlem kontaktade Teaterförbundet för rådgivning om löneläget för scentekniker på en institutionsteater. Medlemmen rekommenderades att kontakta lokalavdelningen på arbetsplatsen, för att få veta var lönerna på just den teatern ligger.

Medlemmen hörde sedan av sig igen och var nöjd. Efter att ha kontaktat lokalavdelningen begärde, och fick, hen högre lön än vad hen från början hade tänkt begära. Har du frågor om lön, kontrakt, avtal eller något annat som rör din arbetssituation – kontakta Teaterförbundets medlemsjour på 08-441 13 00 eller jour@teaterforbundet.se

Medlemsannonser

Lånbyte Göteborg-Stockholm. Vi har en mycket fin 3:a i centrala Göteborg, Landala, 75 kvm. Hyra 6 573 kr som vi tillfälligt vill byta (6–12 månader) till en 2–3:a i Stockholm, max 7 000 kr. From augusti i år. Kontakta Helena: hm.jansson@hotmail.com

Uthyres Kontorsrum i Celsings Filmhus uthyres omgående till kreativ verksamhet! I hyran (4 000 kr) ingår städning samt tillgång till pentry, konferensrum & projektrum. Reception, vaktmästeri, fa-hetsservice, växel och fast telefon finns. Kontakta Imor Hermann för mer information på imorhyrutlokal@hotmail.com

Korttidsbyte Malmö-Stockholm. Lägenhetsbyte cirka 15/9–5/11 (flexibelt). Kulturhus från 1865 i Nationalstadsparken i Stockholms vackraste utkant, bara 3,5 km och två T-banestopp från city. 125 kvm, stor trädgård, p-plats, egen brygga. Husdjur välkomna! Sökes: Vacker lägenhet i Malmö, endast centralt. Vi har hund. Kontakta Görel Crona på 073-820 62 72 eller gorelcrona.se.

Teaterförbundet / för scen och film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: Anna Carlson (skådespelare) ordförande, Minna Krook (koreograf), vice ordförande, Thomas Nording (scenare), Peter Schildt (filmregissör), Theresé Hörnqvist (producent).

Övriga ledamöter: Måns Clausen (skådespelare), Ulrika Dalenstam (administratör), Robert Forsman (tekniker), Zofi Nilsson (scenograf), Simon Norrthon (skådespelare), Daniel Norgren Jensen (dansare), Martyna Lisowska (musikalartist), Inga Onn (skådespelare), Pontus Plaenge (skådespelare/regissör), Annika Stödborg (maskdesign film).

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@teaterforbundet.se
Hemsida: www.teaterforbundet.se
facebook.com/teaterforbundet
twitter.com/teaterforbundet

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På teaterforbundet.se hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

ÅRETS DEKLARATION

Deklarationen ska lämnas till Skatteverket senast måndag den 4 maj.

I Teaterförbundets *Deklarationsupplysningar* får du tips och råd om hur du redovisar inkomster och gör avdrag, eller vad du ska tänka på om du har eget företag.

Deklarationsupplysningar hittar du under fliken Faktabanken på www.teaterforbundet.se

SOCIALA MEDIER THIS IS HOW WE DO IT!

Artister, Musikalartister, Sångare och Dansare!

Den **20 april kl. 18.00** träffas våra avdelningar på Teaterförbundet, Kaplansbacken 2, i "Stallet" för att mingla, äta lite och lyssna till **Frida Mörtsell** om hur vi använder sociala medier. **Jaan Kolk** berättar om den nya socialförsäkringsutredningen.

Anmälan till info@teaterforbundet.se senast 13 april.

SÅNGARNAS ÅRSMÖTE & DEKLARATIONSHJÄLP

Sångaravdelningen har årsmöte i Stockholm den **27 april 18.00** Kaplansbacken 2, i "Stallet".

Två deklarationsexperter finns på plats och pratar om vad man ska tänka på som frilans, anställd och företagare. Vi bjuder på soppa, bröd och dryck!

Anmäl dig senast 20 april till sangaravdelningen@teaterforbundet.se

"Att vara eller inte vara" - hur går det för morgondagens biljettkassa?

Välkomna på medlemsträff; administratörer, producenter och kommunikatörer inom scen och film. Denna gång ser vi gärna att just du, som arbetar med biljettförsäljning kommer, då vi gärna vill få igång en diskussion kring hur nuläget ser ut för denna yrkesgrupp.

Välkomna att träffa era kollegor i branschen och ta gärna med kollegor som inte är medlemmar.

Plats Masthuggsteatern, Göteborg
Datum 18 april kl 16.00 - 18.00
Vi bjuder på fika!

Osa senast 16 april till helena@sharemusic.se

Varmt välkomna!
Styrelsen/avd 112

Kalendarium

- 8 apr **Ansök till Kulturbryggan**
Utlisning för startstöd och genomförandestöd
- 10 apr **Master Class i Belcanto**
Tre dagar med Peter Berne. (Sångaravdelningen och Operahögskolan)
- 13 apr **Kulturkontakt Nord**
Öppen ansökningsrunda: mobilitetsstöd
- 13 apr **Starta eget-kurs i Malmö**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 14 apr **The Naked Face - med David Penn**
Tre dagars workshop för film- och tv-skådespelare (Kulturakademin Trappan)
- 15 apr **Ansök till Konstnärsnämnden**
Arbetsstipendium, resestipendium internationellt kulturutbyte och studiostipendium
- 16 apr **KLYS Kvalitetskonferens**
Om konstnärlig kvalitet, kulturskarpares villkor och nya kulturpolitiska spelregler
- 17 apr **Dans- och Cirkushögskolan**
Teaterförbundet besöker utbildningen och träffar studenter.
- 20 apr **Contact improvisation**
and instantaneous composition med Andrew Harwood (Dansalliansen)
- 22 apr **Säljfokus och kunddialog**
Kurs för fria professionella teater- och dansgrupper (Kulturakademin Trappan)
- 24 apr **Sharegarde: framtidens teknik i scenkonst**
Seminarier på Åland för ljud-, ljus-, bildtekniker (Riksteatern med flera)
- 27 apr **Att gestalta verklighet på scen**
– tre dagars workshop i dokumentär teater med Marcus Lindeen (Teateralliansen)
- 27 apr **Förbundsstyrelsen har möte**
- 01 maj **Theatertreffen**
Scenkonstfestival i Berlin 1-17 maj
- 06 maj **Hur man marknadsför sig i sociala medier**
Frukostmöte i Stockholm. (Egenföretagarrådet/ Teaterförbundet för scen och film)
- 18 maj **TMA - Grundkurs i arbetsmiljö**
För dig som behöver grundläggande kunskaper i arbetsmiljöfrågor.
- 21 maj **Att frigöra sin röst**
– grundkurs med Ana Laan. (Teateralliansen)
- 26 maj **Scenkonstbiennalen i Malmö**
Kom och träffa Teaterförbundet i foajén på Malmö Opera.

Sverige kan lära av polsk filmlag

I Polen har intresset för inhemsk film och antalet biobesökare bokstavligen exploderat. Marknadsandelen för polsk film har ökat från 10 till 30 procent. Det är en konsekvens av att landet under tio år haft en filmlag. Sedan 2005 tas en avgift om 1,5 procent från en mängd distributörer för att finansiera framtida filmproduktion. Men ännu saknas internet och streamade tjänster. Lagen har också bidragit till att det skapats en bred bas av filmskapare. Under kommunismen var Polen en stark filmnation. Nu har konstformen åter igen fått en stark ställning.

2005: 700 000 biobesökare

2014: 11 miljoner biobesökare

Sedan lagen infördes har antalet biobesökare ökat från 700 000 till 11 miljoner.

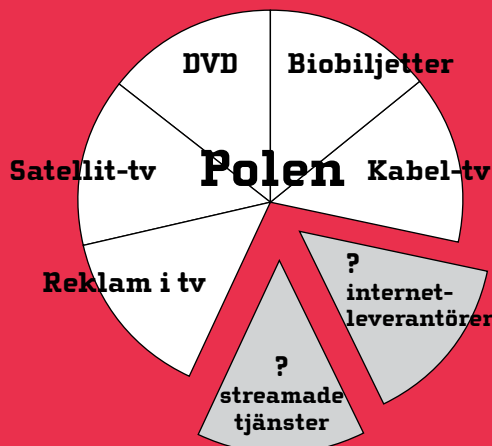
Antalet biobesökare under kommunismen var **2 000**

När lagen kom 2005 fanns **700** stycken.

Idag finns det nära **1 400** biobesökare

Avgifter som finansierar filmproduktion

Sverige kan lära av Polen och skapa en modell där alla som tjänar pengar på film är med och finansierar framtida filmproduktioner. Men modellen måste göras framtidsvänlig och teknikneutral!

Dessvärre är lagen i Polen för specifikt formulerad, så alla distributörer finns inte med. Läs mer om den polska filmlagen på sid 9 i tidningen.